

Kouluterveyskysely 2017

Katsaus Kauniaisten tuloksiin

Sisällys

1. Kouluterveyskysely 2017.....	3
2. Osallisuus ja kiinnittyminen kouluun	4
2. Opettajat ja opiskelijan kohtaaminen.....	7
3. Harrastukset.....	9
4. Elintavat	11
5. Koettu terveys.....	14
6. Päihdekokeilut ja asenteet.....	15
7. Kiusaaminen ja syrjintä	19
8. Vanhemmuus	22
9. Lasten ja nuorten kokema väkivalta	24
9.1. Vanhempien väkivalta.....	24
9.2. Seksuaalinen häirintä	26
10. Mielen terveys (yksinäisyys, ahdistuneisuus)	28
11. Koulustressi ja koulu-uupumus.....	31
12. Poissaolot.....	33
13. Loppupäätelmät ja toimenpide-ehdotukset.....	36
Lähteet:	38

1. Kouluterveyskysely 2017

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen järjestämä kansallinen Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta. Kouluterveyskysely toteutettiin sähköisesti Kauniaisten ala- ja yläkouluissa sekä lukioissa keväällä 2017. Kauniaisissa erityisesti yläkouluissa vastausprosentti jäi matalaksi sen ollessa vain 47 %. Kouluterveyskyselyssä oli ensimmäistä kertaa mukana myös alakoulun 4.- ja 5. luokka ja Kauniaisissa 4.-5. luokkalaiset osallistuivatkin kyselyyn aktiivisesti (vastausprosentti 88 %). Kouluterveyskyselyn tuloksia hyödynnetään oppilaitosten hyvinvointityössä sekä kunnan toiminnan kehittämisessä.

Kouluterveyskyselyn tulokset on julkaistu kaikille avoimessa sähköisessä portaalissa (www.thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset), josta löytyy tulokset myös Kauniaisten osalta. Tuloksia voi tarkastella tietokannasta sukupuolen, kouluasteen ja kunnan mukaan. Osasta indikaattoreista vertailutietoja löytyy myös aiemmilta vuosilta.

Tähän raporttiin on kerätty keskeisemmät huomiot tuloksista Kauniaisten osalta. Tuloksissa tulee huomioida se, että kyselyyn ovat vastanneet kaikki Kauniaisissa koulua käyvät nuoret, joista suuri osa asuu naapurikunnissa. Alakoululaisista 11 %, yläkoululaisista 43 % ja lukiolaisista 74 % asuu muualla kuin Kauniaisissa.

Teknisten ongelmien vuoksi alhaiseksi jäänyt vastausprosentti erityisesti yläkoulun osalta vaikuttaa tulosten yleistettävyyteen. THL ei raportoi tuloksia, joissa vastauksia on alle 30 kappaletta. Tuloksia on verrattu Espoon ja koko maan tuloksiin ja osaa tuloksista tarkastellaan myös ajallisesti aikaisimpiin kouluterveyskyselyihin verraten. Osa kysymyksistä esitettiin eri tavalla alakoululaisille kuin yläkoululaisille tai lukiolaisille. Raportissa ei ole huomioitu kysymyksiä, joissa vastausprosentti on jäänyt hyvin alhaiseksi. THL on julkaissut kyselyn tuloksia tulospalveluun ripotellen ja osa tuloksista puuttui edelleen tätä raporttia tehdessä.

Kauniaisten kaupunki on mukana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE) 2017-2018. LAPE-muutosohjelmassa uudistetaan lapsi- ja perhepalveluita niin, että lapset, nuoret ja perheet saavat oikeaa tukea, oikeaan aikaan ja läheltä. Muutosohjelma kattaa lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalvelut sekä opiskeluhuollon ja hyvinvointityön sivistystoimen yksiköissä. Lapsi- ja perhelähtöisesti pyritään siirtämään painopistettä vahvemmin ennaltaehkäisevään toimintaan ja varhaiseen puuttumiseen sekä vahvistamaan eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Kouluterveyskyselyraportissa tuodaan vahvasti esille LAPE-muutosohjelmassa esiin nousseita kysymyksiä liittyen lapsiin, nuoriin ja perheisiin.

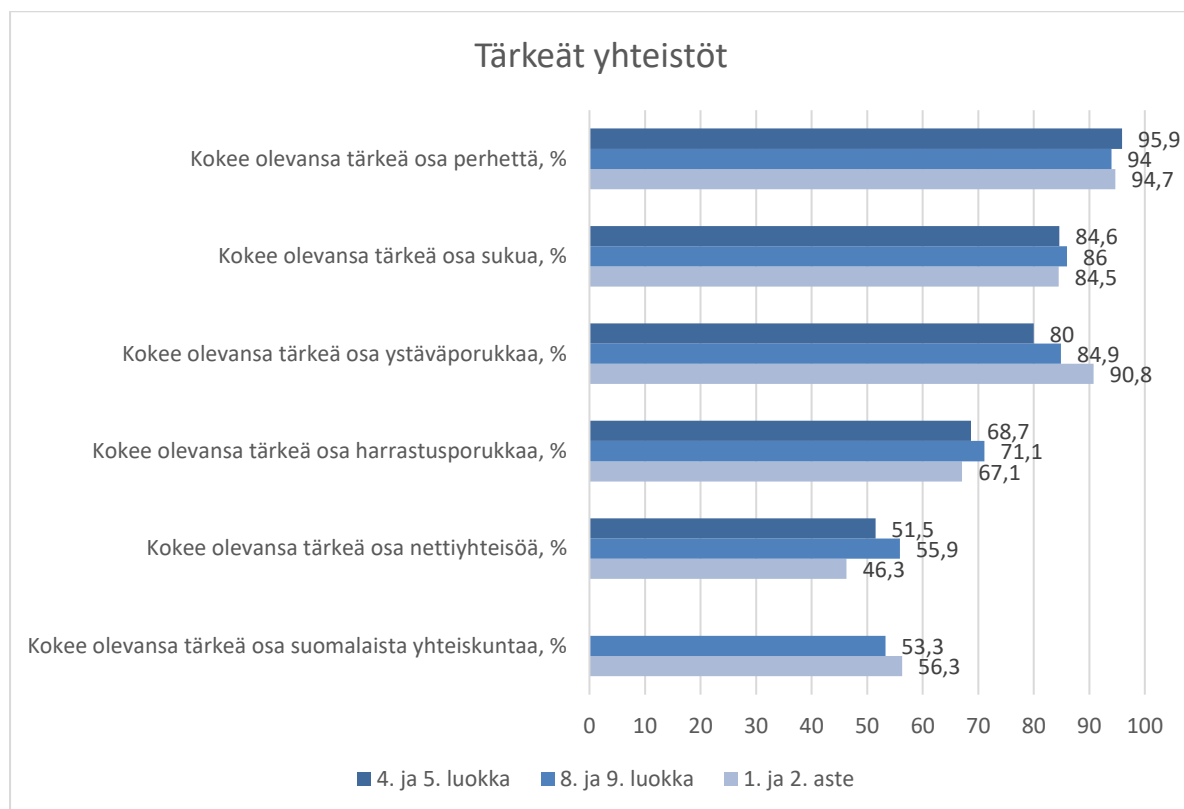
Raportin indikaattorit on valittu THL:n järjestämän pääkaupunkiseudun kouluterveyskysely -seminaarin perusteella sekä hyödyntämällä THL:n kokoamaa opiskeluhuollon indikaattoripakettia. Raportti on valmisteltu poikkihallinnollisen Tejo-ryhmän yhteistyönä.

2. Osallisuus ja kiinnittyminen kouluun

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan osallisuus on liittymistä, suhteissa olemista, kuulumista, ja yhteisyyttä. Osallisuus on vaikuttamista oman elämänsä kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin, palveluihin ja yhteisiin asioihin. Osallisuuden kokeminen ja sosiaaliset verkostot toimivat suojaavina tekijöinä syrjäytymistä vastaan. (THL, 2018; Kauniaisten osallisuusohjelma 2018).

Osallisuuden yksi ulottuvuus on yhteisöihin kuuluminen. Kouluterveyskyselystä selviää, että tärkeimmät yhteisöt kauniaislaisille lapsille ja nuorille ovat perhe, suku ja ystäväporukka. Ystävien merkitys kasvaa ylemmille luokka-asteille siirryttäessä ja lukiossa jo 90 % kokee olevansa tärkeä osa ystäväporukkaa. Myös harrastusporukka koetaan tärkeäksi yhteisöksi ja noin puolet kokevat olevansa tärkeä osa nettiyhteisöä.

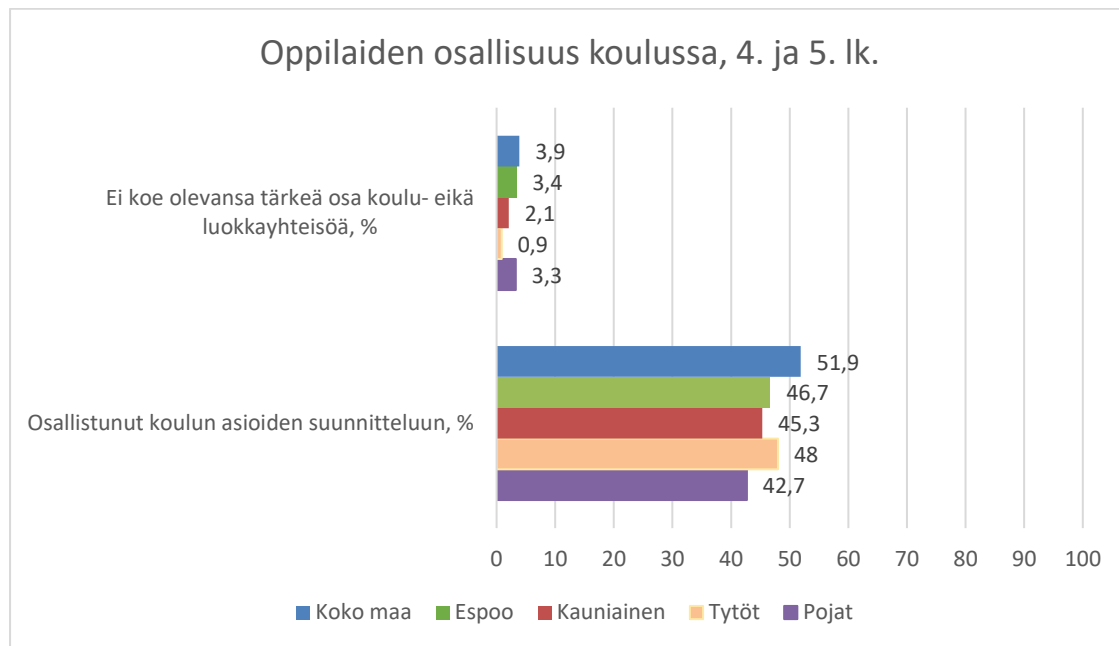
Yläkoululaisilta ja lukiolaisilta kysyttiin myös kuulumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan. Yli puolet vastaajista kokivat olevansa tärkeä osa suomalaista yhteiskuntaa.

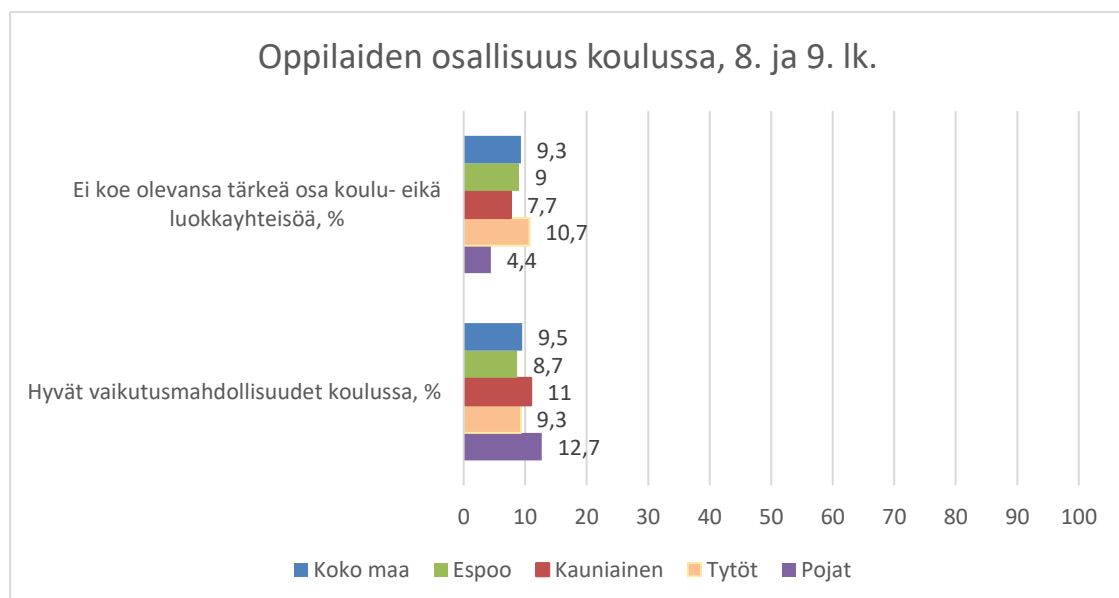
Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

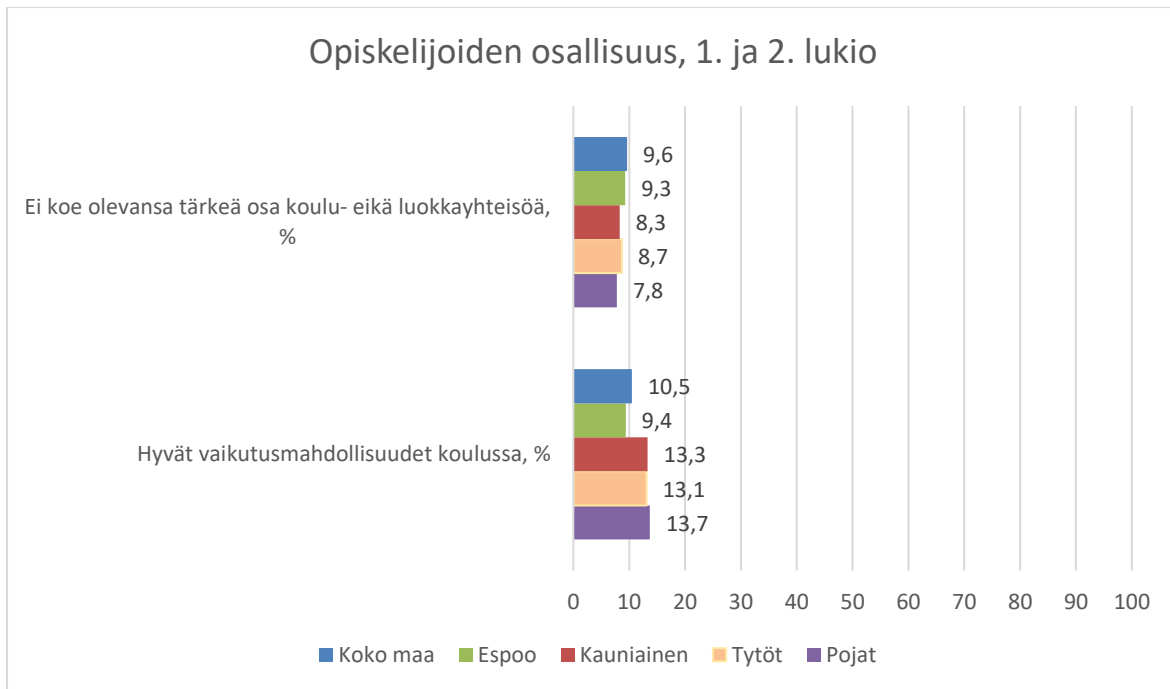
Koulu- ja luokkayhteisö ovat lapselle ja nuorelle tärkeitä yhteisöjä, jossa he viettävät suuren osan arjestaan. Koulu- ja luokkayhteisöön kiinnittymisellä on suuri merkitys lapsen ja nuoren hyvinvoinnille ja mahdollisuuksille oppia. (Välijärvi 2015, Halme ym. 2018). Kouluterveyskyselyssä nuorilta kysyttiinkin, kokevatko he olevansa tärkeä osa tätä yhteisöä.

Myös osallistuminen on yksi väylä osallisuuden kokemiseen. Kouluterveyskyselyssä vaikuttamista kysyttiin kysymyksellä, joka koostui seitsemästä eri osiosta. Kysymyksessä huomioitiin oppituntien järjestelyihin vaikuttaminen, koulutyön tai opiskelun suunnittelu, välituntien tai taukojen suunnittelu tai toteutus, koulun yhteisten sääntöjen laatiminen, koulutilojen suunnittelu tai siistiminen, kouluruokailu (mm. ruokalistat, tilojen viihtyvyys) ja koulun tai oppilaitoksen teemapäivien, juhlien, retkien ja leirikoulun järjestäminen.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Kauniaislaisten nuorten osalta irrallisuuden tunne näyttäisi kasvavan ala-asteelta yläasteella ja siitä lukioon. Yläkoululaisista erityisesti tytöt kokevat irrallisuutta koulu- ja luokkayhteisöstä (10,7 %).

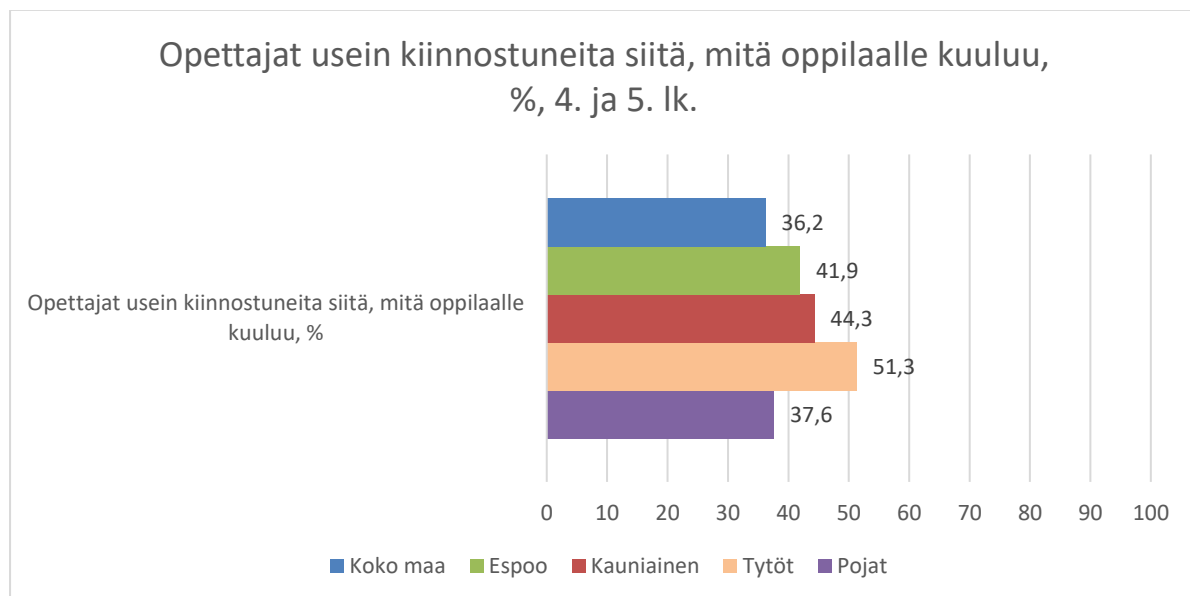
Kauniaisissa hieman alle puolet alakoululaisista ilmoittaa osallistuneensa koulun asioiden suunnitteluun. Yläkoulussa kymmenisen prosenttia ja lukiossa 13 % kokee, että heillä on hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa.

2. Opettajat ja opiskelijan kohtaaminen

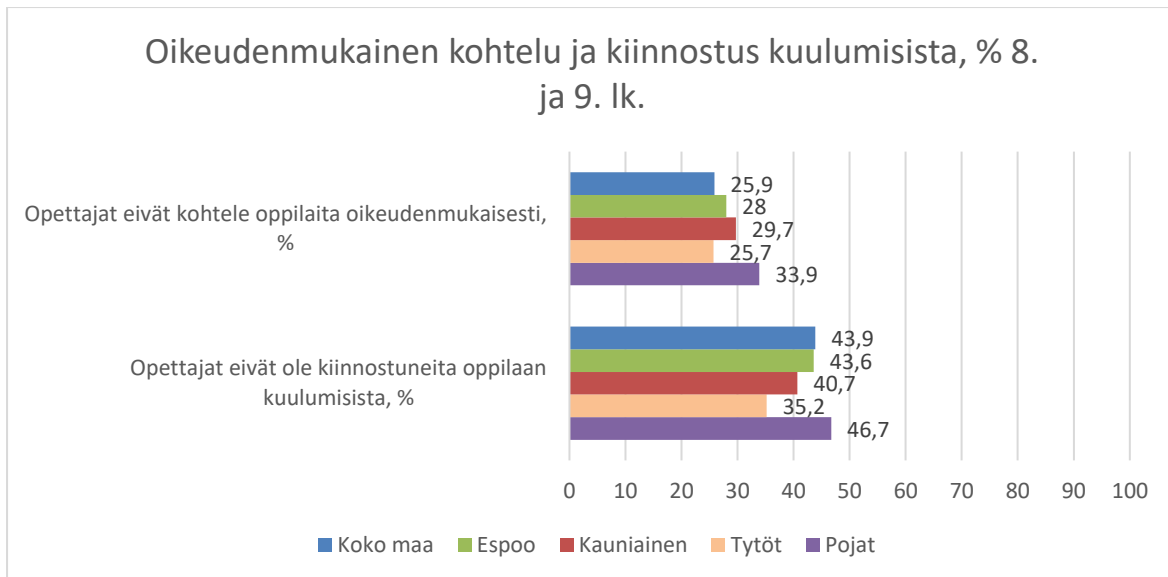
Opettajan ja oppilaan välisen suhteen laadulla on vaikutusta kouluviihtyvyyteen. Erityisesti kannustaminen aktiiviseen osallistumiseen tunneilla, oikeudenmukainen kohtelu, henkilökohtaisen kiinnostuksen osoittaminen sekä realististen odotusten kohdentaminen tukevat oppilaiden kouluviihtyvyyttä. (Brunell ym. 1996). Tuen tarpeellisuus vahvistuu, mikäli oppilaalla on haasteita koulunkäynnissä. (Ulmanen 2017). Positiivisia tunnusmerkkejä opettajan ja oppilaan suhteesta ovat juuri oppilaan kohtaamiseen liittyvä vuorovaikutus ja se, että opettaja käyttää rakentavaa ja kannustavaa tapaa antaa palautetta oppilaalle. (Manninen 2018).

YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen on kirjattu, että lapsen etu on ensisijainen, mikä toimii tärkeänä periaatteena lasten ja perheiden palveluissa. Jotta ammattilaiset voisivat toimia periaatteen mukaisesti, heidän on välttämätöntä tietää, miten lapset kokevat elämänsä, mikä heille on tärkeää ja mitä he toivovat. Tiedot kerätään lasten kohtaamisen yhteydessä, minkä pohjalta rakennetaan luottamusta yhteistyölle ammattilaisen ja lapsen välillä. (THL, Luo luottamusta- suojele lasta verkkokoulutus, haettu 15.10.2018)

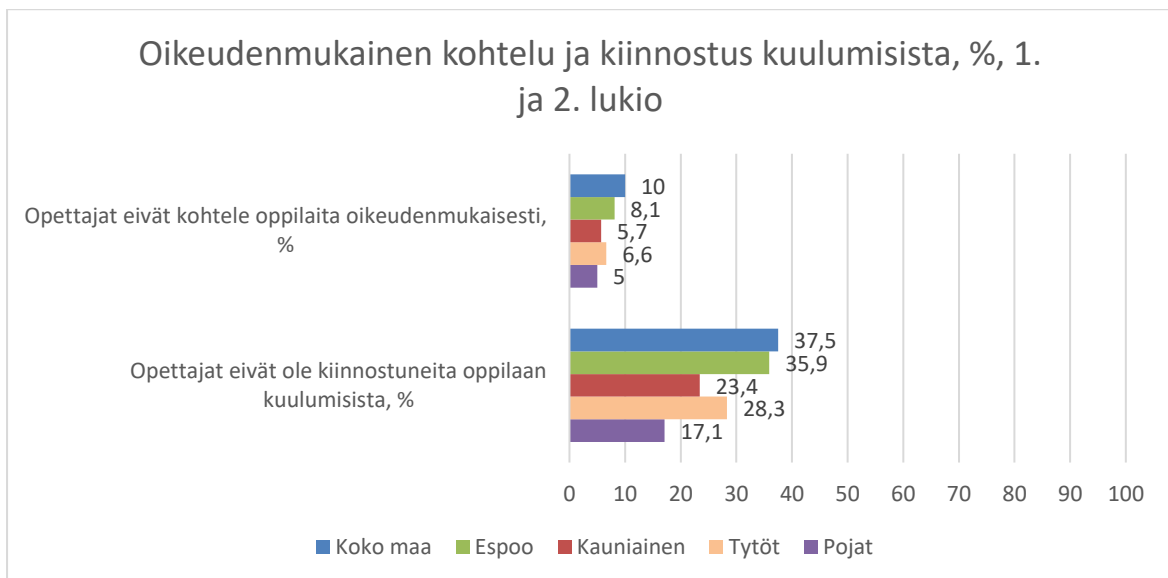
Kouluterveyskyselyssä alakoulun oppilaat vastasivat kysymykseen, ovatko opettajat usein kiinnostuneita siitä, mitä heille kuuluu. Yläkouluoppilaat ja lukiolaiset vastasivat kysymykseen, kokevat he, että opettajat eivät ole kiinnostuneita siitä, mitä heille kuuluu. Lisäksi kysyttiin kohtelevatko opettajat oppilaita oikeudenmukaisesti.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

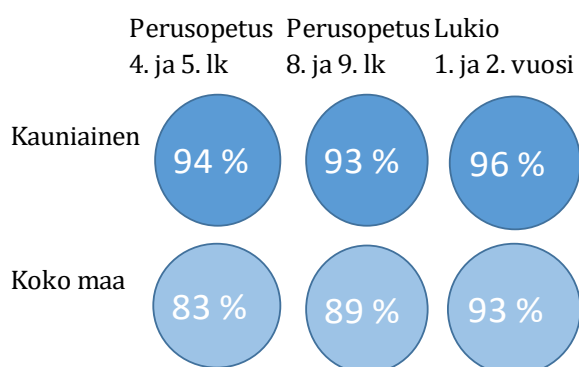
Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Alakoulussa lähes puolet lapsista (44,3 %) ilmoittaa kokevansa, että opettajat ovat usein kiinnostuneita siitä, mitä oppilaalle kuuluu. Yläkoulussa luku kääntyy lähes vastakkain ja jopa 40,7 % ilmoittaa kokevansa, että opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaan kuulumisista. Erityisesti pojat (46,7 %) ovat sitä mieltä, että opettajat eivät ole kiinnostuneita heidän kuulumisistaan. Kolmannes yläasteikäisistä pojista (33,9 %) kokee myös, että opettajat eivät kohtele oppilaita oikeudenmukaisesti. Lukioikäisillä vastaavat luvut ovat pienempiä ja vain alle 6 % lukiolaisista kokee opettajien kohtelun epäoikeudenmukaisena. Lukiolaisista 23,4 % kokee, että opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaan kuulumisista. Vastaajista tytöt (28,3 %) kokevat näin useammin kuin pojat (17,1 %). Kauniaisissa luku on selkeästi pienempi kuin kansallisesti tai Espoossa.

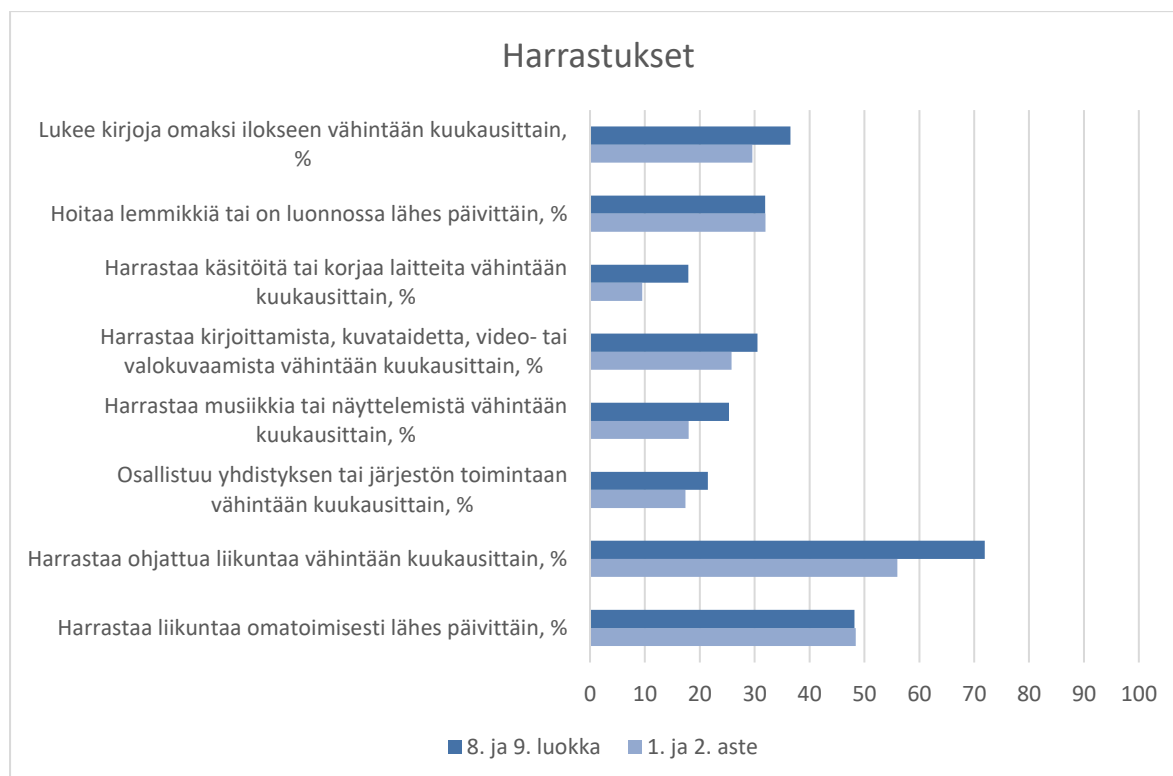
3. Harrastukset

Harrastukset ovat lapsille ja nuorille keskeisimpiä myönteisten kokemusten lähteitä ja valtakunnalliseksi tavoitteeksi onkin asetettu, että jokaisella lapsella ja nuorella olisi jokin mieleinen harrastus. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989; OKM 2017, Halme ym. 2018). Kouluterveyskyselyn tuloksista ilmenee, että viikoittainen harrastaminen on laajasti yhteydessä nuorten hyvinvointiin ja elämään tyytyväisyyteen. Viikoittain jotain harrastavat nuoret kokevat muun muassa elämänhallintansa paremmaksi ja heillä on vähemmän päivittäistä oireilua. (Halme ym. 2018)

Viikoittainen harrastus, 2017

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

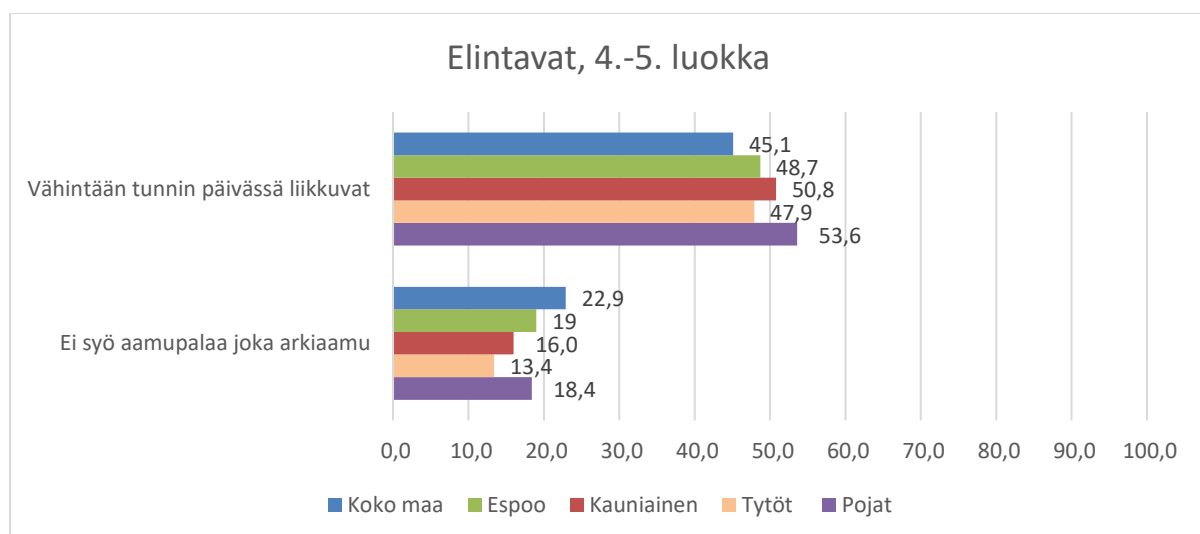
Kauniaisissa koulua käyvät lapset ja nuoret harrastavat aktiivisesti ja valtaosa kyselyyn vastanneista viettää aikaa harrastuksen parissa vähintään kerran viikossa. Nuorten harrastukset keskittyvät erityisesti niin ohjattuun kuin omatoimiseen liikuntaan, mutta myös esimerkiksi lemmikin hoitaminen ja lukeminen ovat suosittuja harrastuksia. Kyselyssä ei eritelty alakouluikäisten harrastuksia, mutta jopa 94 % ilmoittaa, että heillä on joku viikoittainen harrastus.

4. Elintavat

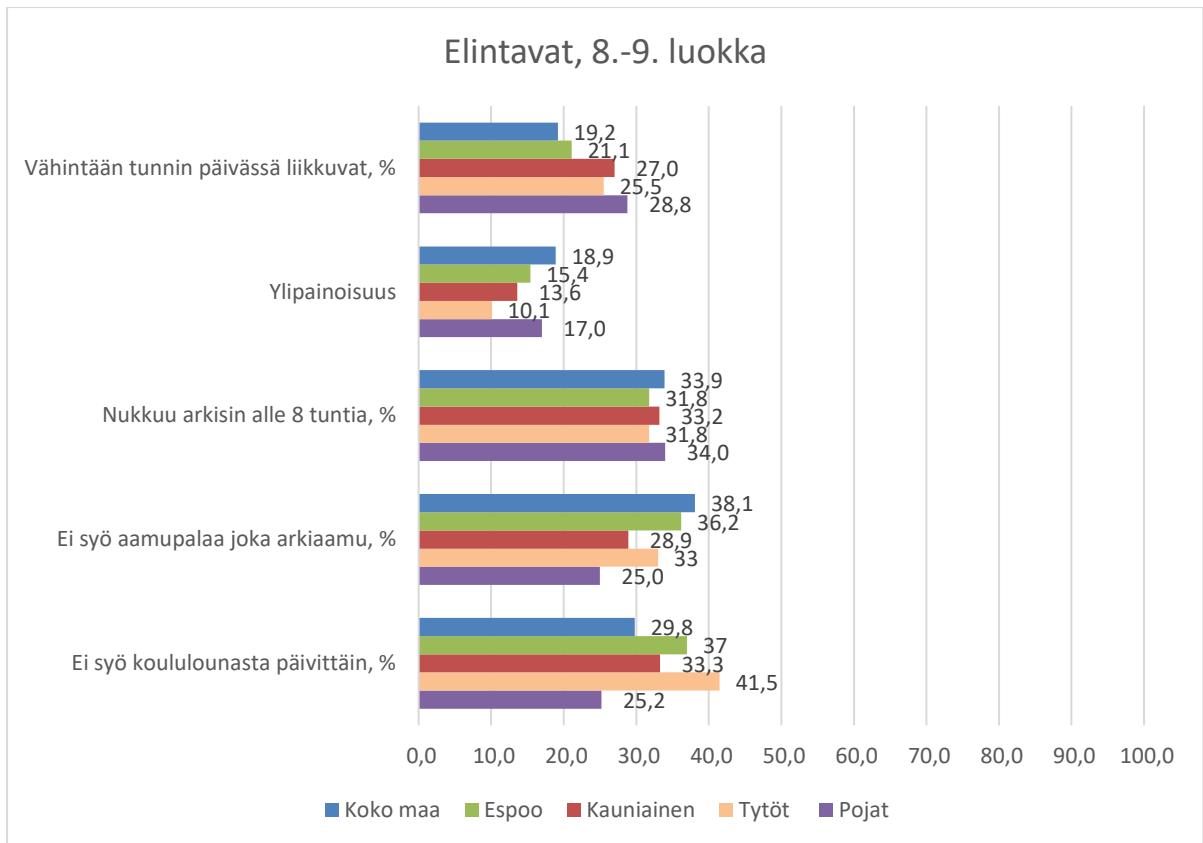
Liikunta edistää niin fyysistä kuin henkistä hyvinvointia ja vaikuttaa elämänlaatuun positiivisesti. Lapsuuden ja nuoruuden liikkuminen luo pohjaa aikuisiän hyvinvoinnille ja lapsuuden ja nuoruuden liikunta onkin yhteydessä liikunnan harrastamiseen aikuisiällä. Lapsuusajan liikuntatottumuksiin vaikuttamalla saavutetaan pitkän aikavälin hyvinvointia (THL 2018). Kouluterveyskyselyssä liikkumista mitattiin muun muassa sillä, liikkuvatko lapset ja nuoret vähintään tunnin päivässä.

Tutkimuksissa on huomattu, että aamupalan syöminen on yhteydessä säännölliseen ateriarytmiin (Ruokasuositukset lapsiperheille, THL 2016). Myös kouluruokailu edistää lasten ja nuorten fyysistä hyvinvointia ja opiskelukykyä. Sillä on myös opetuksellinen ja kasvatuksellinen tehtävä, joka on kirjattu opetussuunnitelmiin. Säännöllinen ateriarytmi ja viisaasti koostetut välipalat tukevat koululaisten hyvinvointia. (Ruokasuositukset lapsiperheille, THL 2016; Suomalaiset ravitsemussuositukset, EVIRA 2017) Kouluterveyskyselyssä kysyttiin alakouluikäisiltä aamupalan syömisestä arkiamuisin ja yläkoululaisilta ja lukiolaisilta kysyttiin aamupalan lisäksi kouluruoan syömisestä.

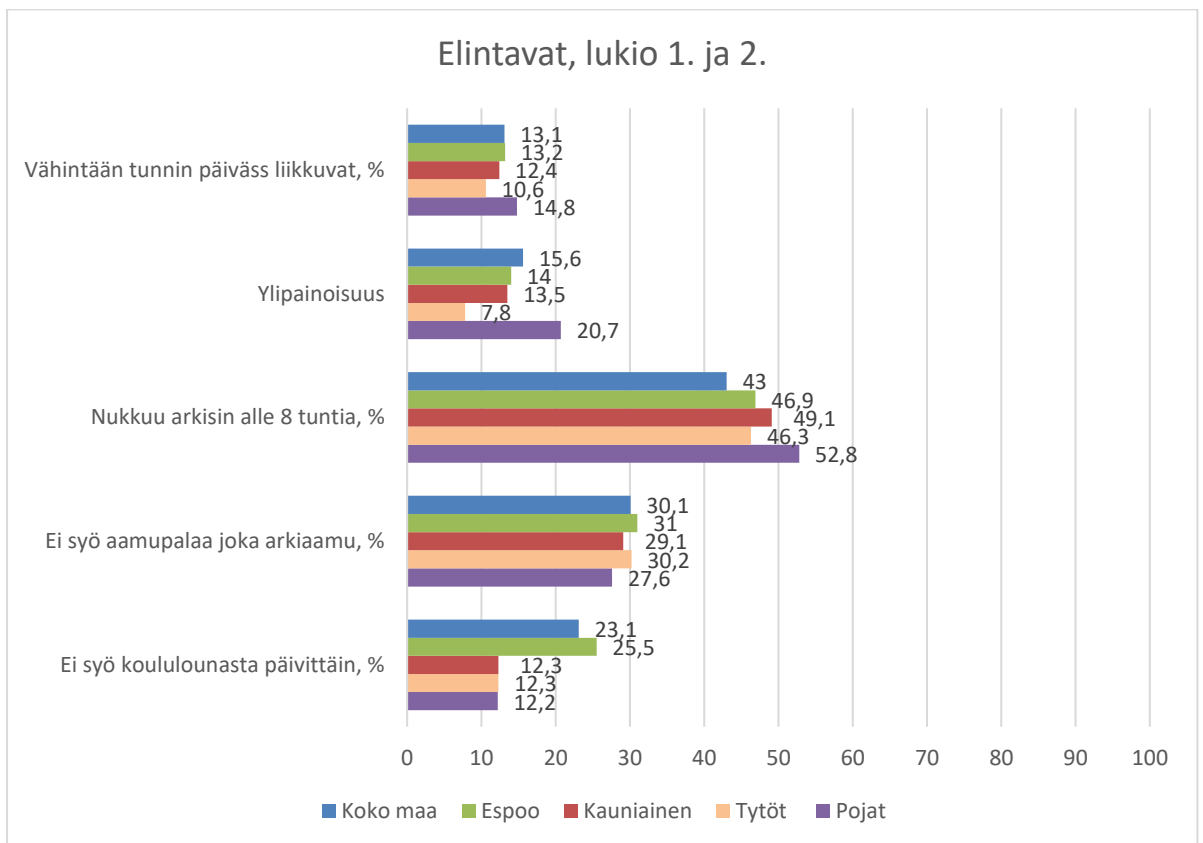
Huonosti nukutut yöunet ja univaje vaikuttavat lasten ja nuorten keskittymiseen sekä asioiden oppimiseen ja muistamiseen. Lisäksi unettomuus ja liian lyhyet yöunet vaikuttavat terveyteen ja lisäävät muun muassa sydän- ja verisuonitautien sekä aikuistyyppin diabeteksen riskiä. (UKK-instituutti, THL 2018) Kouluterveyskyselyssä unen riittävyttä mitattiin yläkoululaisilta ja lukiolaisilta kysymyksellä, nukkuvatko he vähemmän kuin kahdeksan tuntia arkiöisin.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Kauniaislaisista alakoululaisista noin puolet liikkuvat vähintään tunnin päivässä. Aamupala jää syömättä 16 %:lla 4. ja 5. luokkalaisista. Koko maahan ja Espooseen verrattuna kauniaislaiset liikkuvat enemmän ja harvempi jättää aamupalan syömättä.

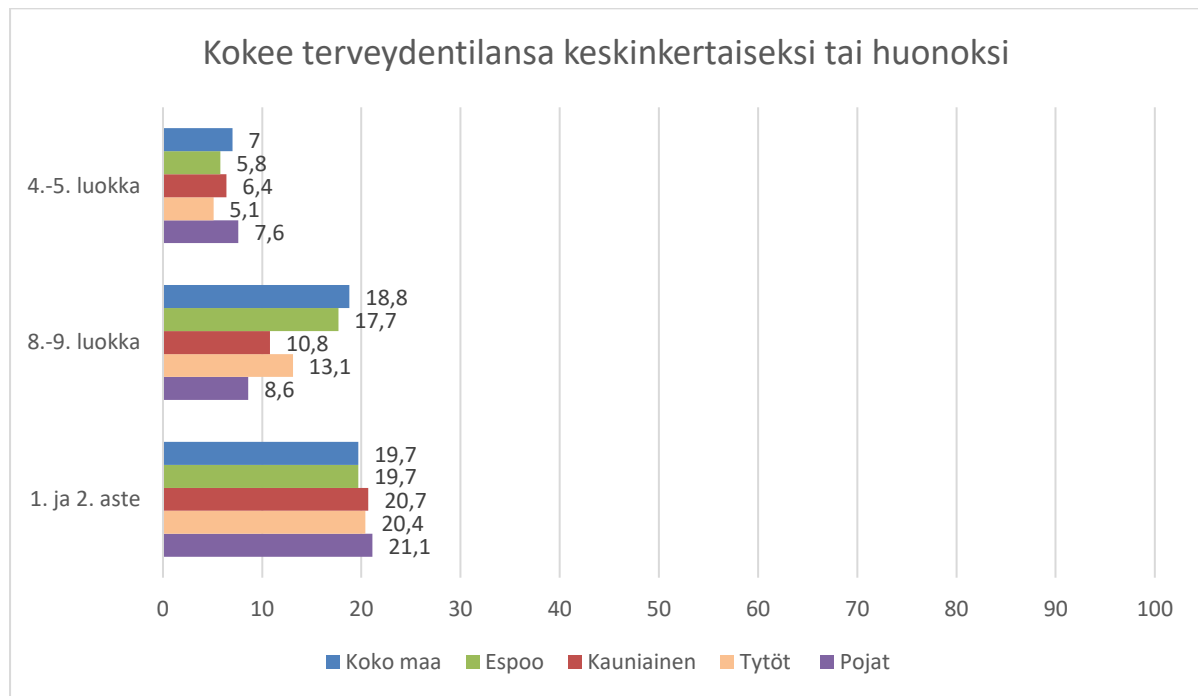
Liikkuminen näyttäisi vähentyvän siirryttäessä alakoulusta yläkouluun, jossa enää 27 % ilmoittaa liikkuvansa vähintään tunnin päivässä. Lukioikäisistä enää 12,4 % liikkuu tarpeeksi. Ylipainoisia vastaajista on alle 14 % ja poikien ylipaino on yleisempää kuin tyttöjen.

Huolestuttavinta on kuitenkin nuorten nukkuminen, sillä yläkoululaisista kolmannes (33,2 %) ja lukiolaisista jopa puolet (49,1) ilmoittaa nukkuvansa alle kahdeksan tuntia arkisin. Aamupalan jättää syömättä yli kolmannes ja yläkouluikäisistä kolmannes myös jättää koululounaan väliin. Lukioikäisillä tilanne on parempi ja vain 12 % ilmoittaa jättävänsä koululounaan väliin.

Elintapoihin liittyvät ongelmat näyttäisivät kasaantuvan enemmän pojille kuin tytöille. Pojilla esiintyy selvästi tyttöjä enemmän ylipainoisuutta ja he nukkuvat tyttöjä huonommin. Toisaalta pojat liikkuvat tyttöjä enemmän ja yläasteella suurempi osa syö aamupalan ja koululounaan päivittäin. Alakouluikäisistä taas pojat jättävät tyttöjä useammin aamupalan syömättä.

5. Koettu terveys

Koetulla terveydellä tarkoitetaan henkilön ilmaisemaa kokemusta omasta yleisestä terveydentilastaan. Koettu terveys kuvaa hyvin lasten ja nuorten hyvinvointia, toimintakykyä ja terveystyttöymistä (THL, 2018). Kouluterveyskyselyssä koetusta terveydestä kysyttiin kysymyksellä: "Mitä mieltä olet terveydentilastasi?" Vastausvaihtoehdot olivat: 1) erittäin hyvä, 2) melko hyvä, 3) keskinkertainen, 4) melko tai erittäin huono.

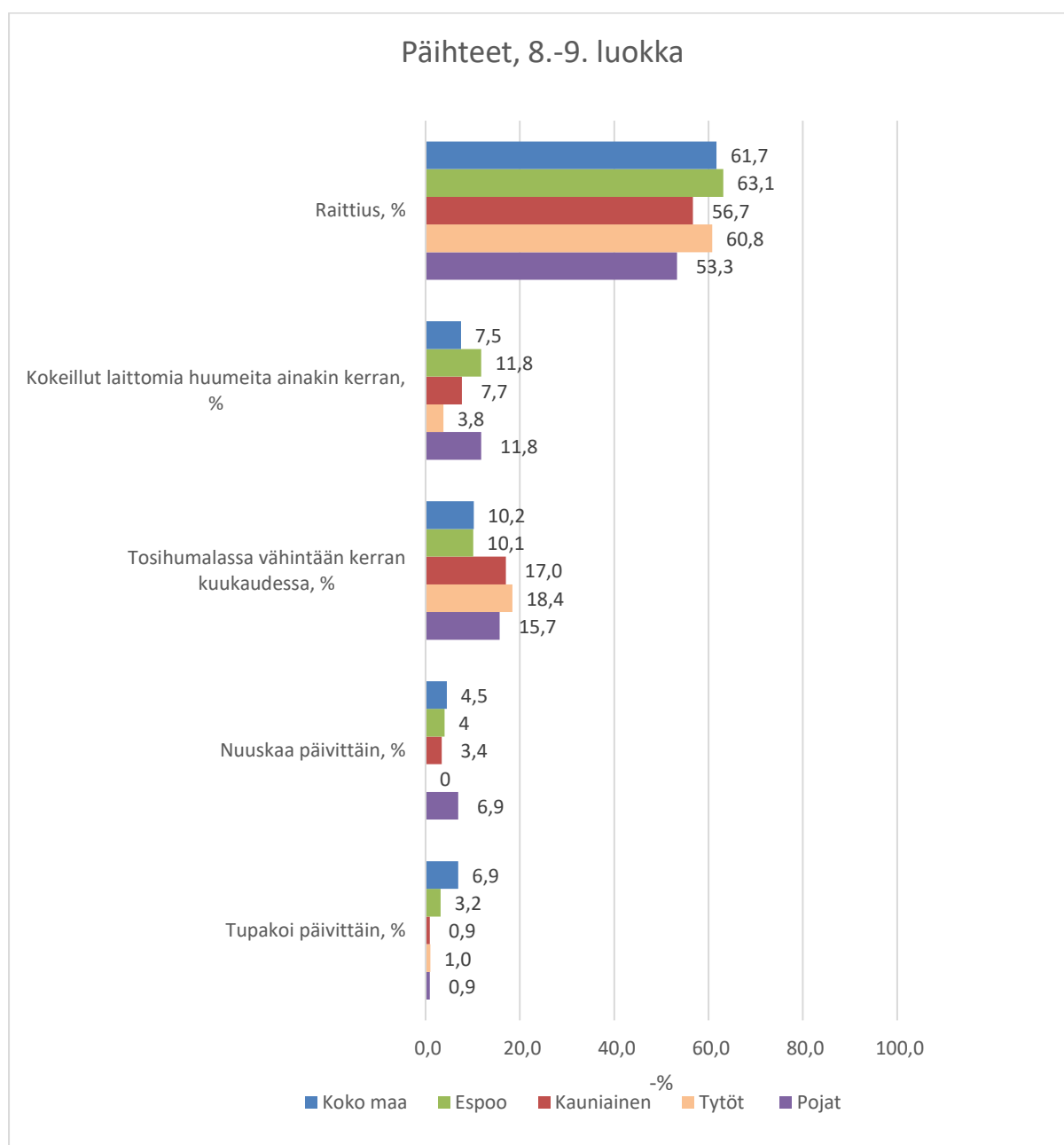
Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi tuntevien määrä lisääntyy alaluokilta yläluokille ja siitä lukioon. Lukiolaisista jopa viidennes (20,7 %) kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Luku ei eroa huomattavasti tyttöjen ja poikien välillä. Kauniailaisista 8. ja 9. luokkalaisista terveytensä huonoksi tuntevien nuorten osuus (10,8 %) on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin kansallisesti tai Espoossa. Alakouluikäisillä vastaava luku on 6,4 %.

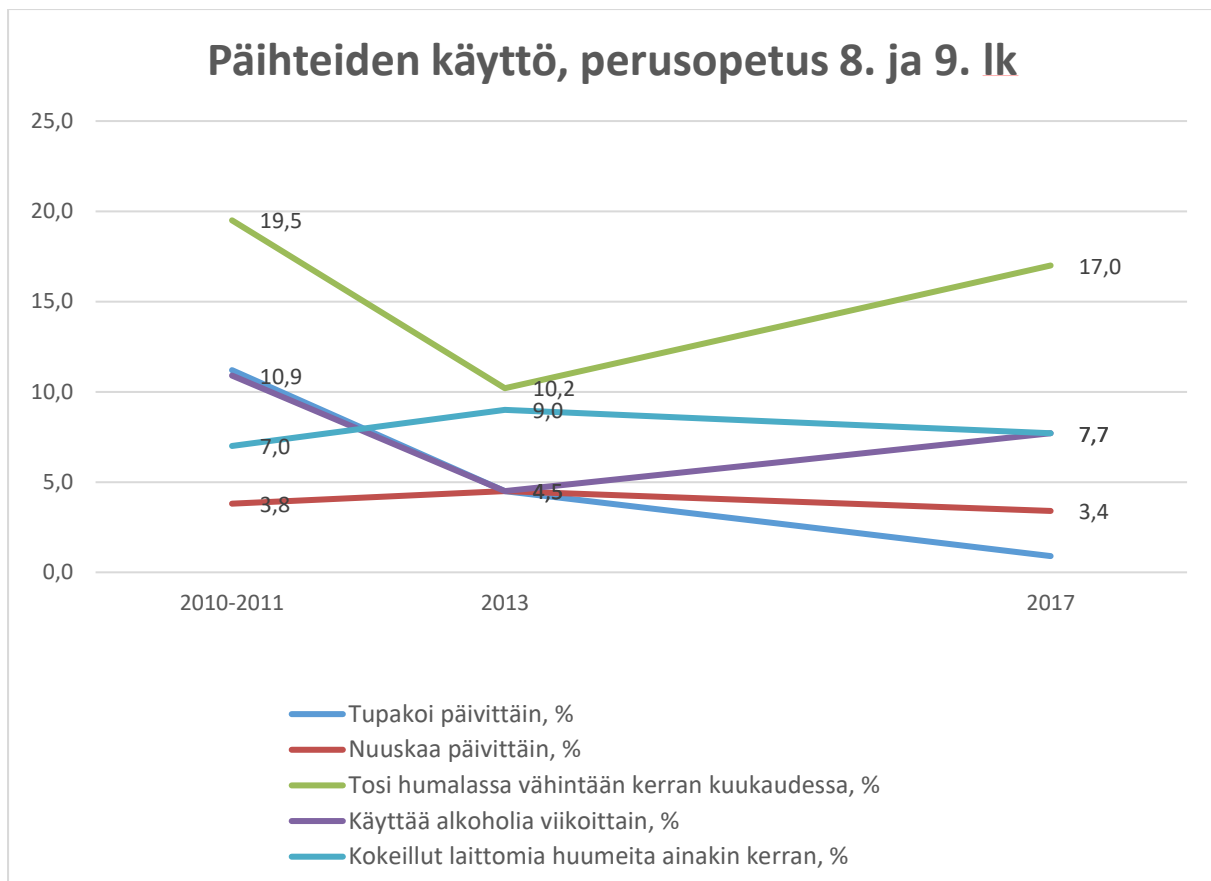
6. Päihdekokeilut ja asenteet

Päihdekokeilut ovat nuorilla tavallisia. Nuorten keskuudessa yleisimmin käytetty päihde on alkoholi. Päihdehäiriöstä voidaan puhua, kun päihteet alkavat hallita nuoren elämää. Tällaiset häiriöt alkavat kehittyä yleensä 14-15-vuotiaana. Nuorten päihdeongelmilla on suora yhteys mielenterveyteen ja mitä aikaisemmin nuori aloittaa päihteiden käytön, sitä todennäköisemmin nuori oireilee myös muulla tavoin psyykkisesti. (Marttunen ym. 2013).

Kouluterveyskyselyssä nuorilta kysyttiin monipuolisesti päihteiden käytöstä. Tähän raporttiin valittiin kysymykset raittiudesta, laittomien huumeiden kokeilusta, humalahakuisesta alkoholin käytöstä sekä päivittäisestä nuuskaamisesta ja tupakoinnista.

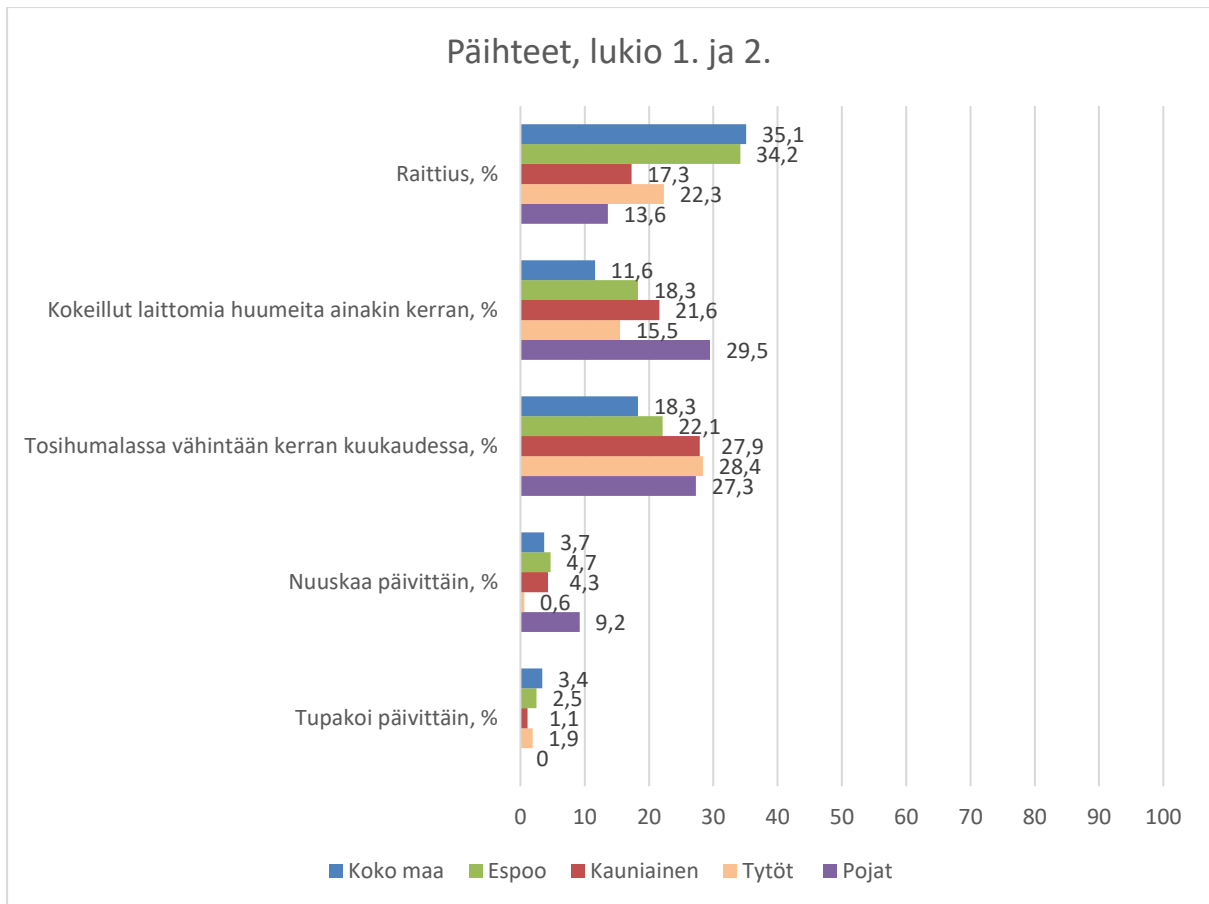
Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

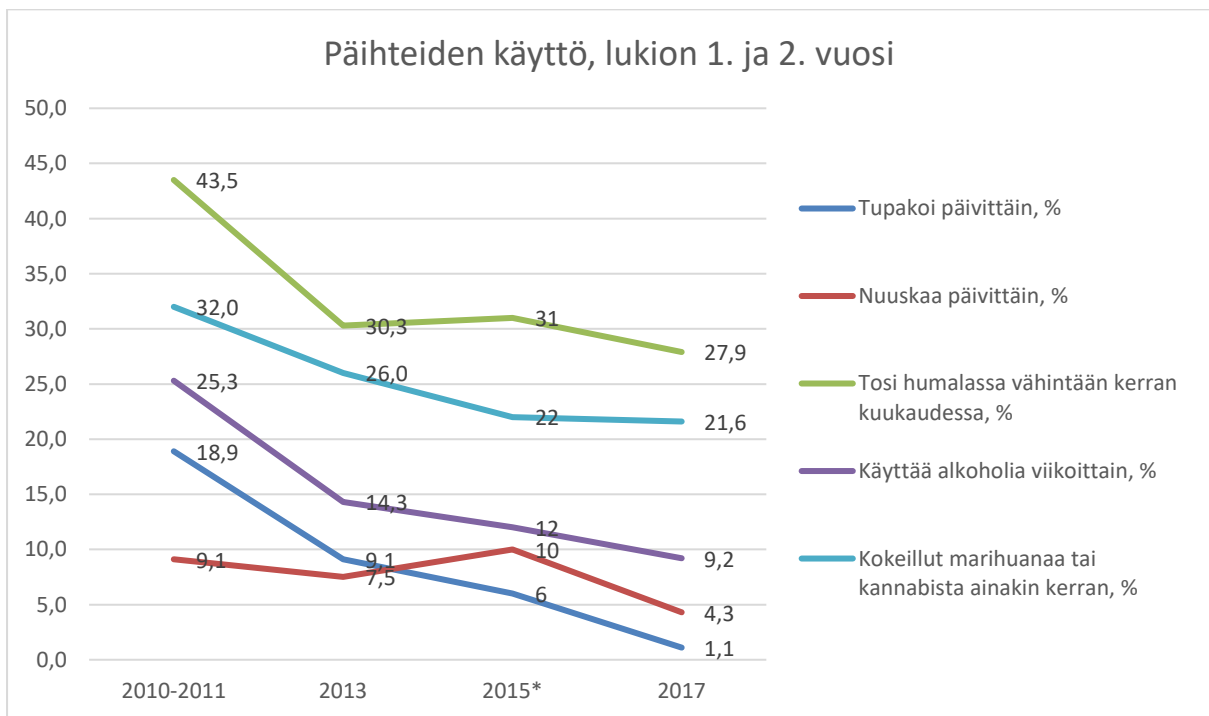
Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Yläkoululaisten alkoholinkäyttö on lisääntynyt edellisestä kouluterveyskyselystä. Yläkouluikäisistä täysin päihteettömiä ilmoittaa olevansa 57 % ja tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa on 17 %. Viikoittain alkoholia ilmoittaa käyttävänsä lähes 8 %. Tupakoiminen näyttää vähentyneen huomattavasti ja yläkoululaisista alle prosentti ilmoittaa tupakoivansa päivittäin. Sen sijaan 3 % käyttää nuuskaa päivittäin.

Huumeiden kokeilu ja nuuskaaminen ovat yleisempiä poikien keskuudessa. Sen sijaan tytöt ilmoittavat hieman poikia enemmän juovansa itsensä tosihumalaan vähintään kerran kuukaudessa. Toisaalta tytöt ilmoittavan poikia useammin olevansa täysin raittiita.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lukioikäisillä alkoholinkäyttö on laskenut vuoden 2015 kyselystä ja täysin päihteettömiä lukiolaisista on 17 %. Luku on kuitenkin matala, sillä kansallisesti päihteettömiä on 35 %. Lukiolaisista pojista 29,5 % ja tytöistä 15,5 % ilmoittaa kokeilleensa huumeita. Yli puolet lukioikäisistä kokee, että huumeiden saatavuus on helppoa. Tupakoijia on vain reilu prosentti, mutta erityisesti lukioikäiset pojat nuuskaavat päivittäin (9 %).

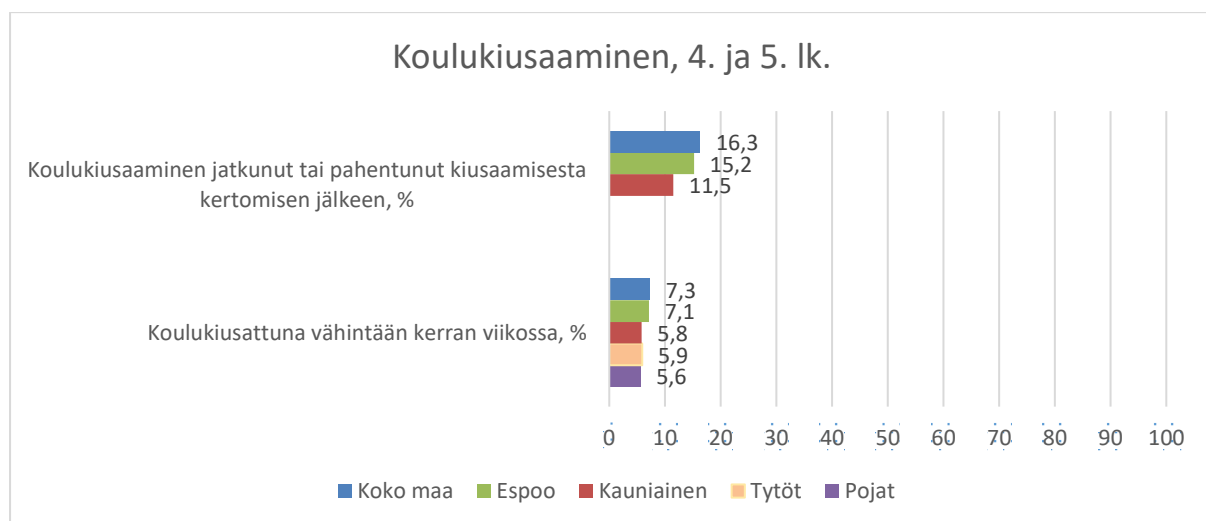
Kauniaisten Ehkäisevän päihdetyön ohjelma vuosille 2018-2020 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 15.10.2018. Ohjelmassa on kuvattu Kauniaisissa käytössä olevat ehkäisevän päihdetyön menetelmät erilaisissa ympäristöissä ja eri hallinnonaloilla. Ohjelman toimenpiteiden edistymistä seurataan ja raportoidaan vuosittain. Keskeiseen asemaan ehkäisevän päihdetyön toteutuksessa nousee päivittäisessä työssä, lasten ja nuorten arjen ympäristöissä toteutettu ehkäisevä päihdetyö. On tärkeää, että yhteistyö aiheen parissa on hallinto-, sektori- ja kuntarajat ylittävää. Ehkäisevän päihdetyön onnistumisen ehtona on Kauniaisissa toimivien tahojen välinen aktiivinen dialogi, vanhemmuuden tukeminen mm. luomalla yhteisöllisiä toimintamalleja sekä monipuolinen tiedon jakaminen varhaisesta iästä aikuisuuteen asti. (Ehkäisevän päihdetyön ohjelma 2018-2022).

7. Kiusaaminen ja syrjintä

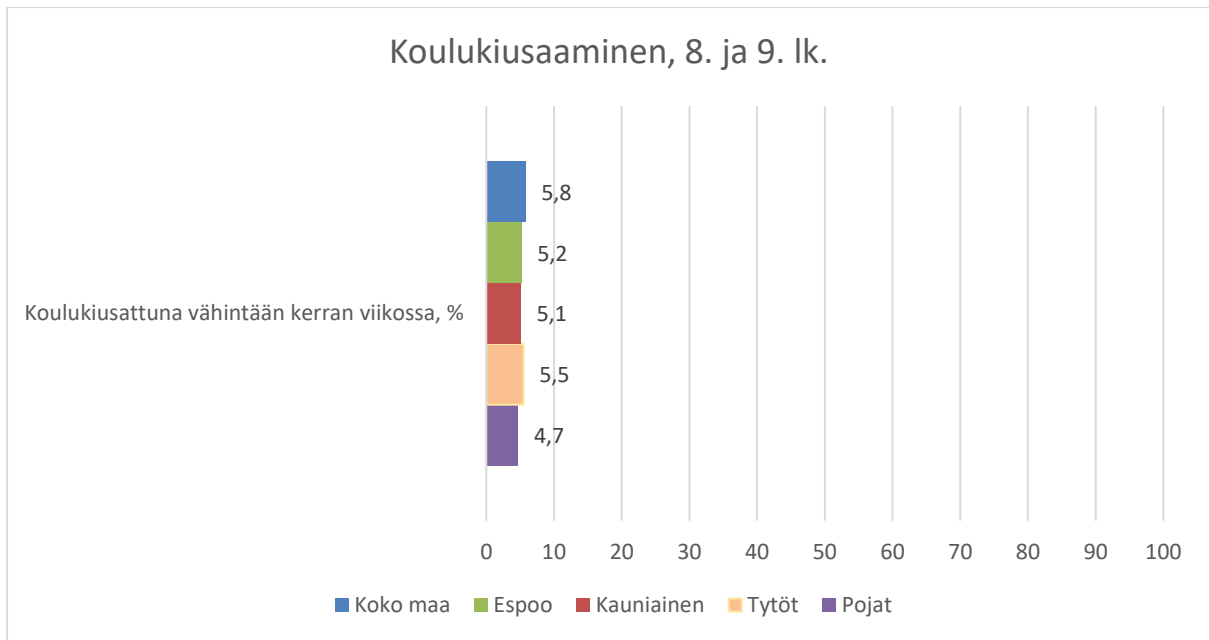
Lapsilla ja nuorilla on oikeus turvalliseen ympäristöön, jossa ei tarvitse pelätä kiusaamista ja syrjintää. Kiusaaminen ja syrjintä ovat aina riski lapsen ja nuoren hyvinvoinnille. Tutkimuksissa on todettu, että kiusaamisen uhriksi joutumisella on vaikutuksia lasten ja nuorten terveyteen, koulumenestykseen, sosiaalisiin suhteisiin ja työelämässä pärjäämiseen. On myös todettu, että kiusaamisella on merkittävä vaikutus riskiin sairastua ahdistushäiriöihin ja masennukseen ja että kiusaamisella on yhteys aikuisiällä koettuun itsetuhoisuuteen ja masennukseen. (Lereya ym. 2015).

Kouluissa tavoitteena on nollatoleranssi kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän suhteen. Jokaisessa yksikössä on opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti olemassa suunnitelma oppilaiden ja opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Suunnitelmassa kuvataan yksikön toimintaa liittyen ehkäisemiseen, puuttumiseen, tukeen ja yhteistyöhön.

Kouluterveyskyselyssä koulukiusaamiseksi määriteltiin epämiellyttävien asioiden sanominen tai tekeminen ja toistuvasti kiusoittelu tavalla, josta kohde ei pidä. Koulukiusaamisen ulkopuolelle määriteltiin se, jos kaksi suunnilleen saman vahvuista oppilasta riitelee.

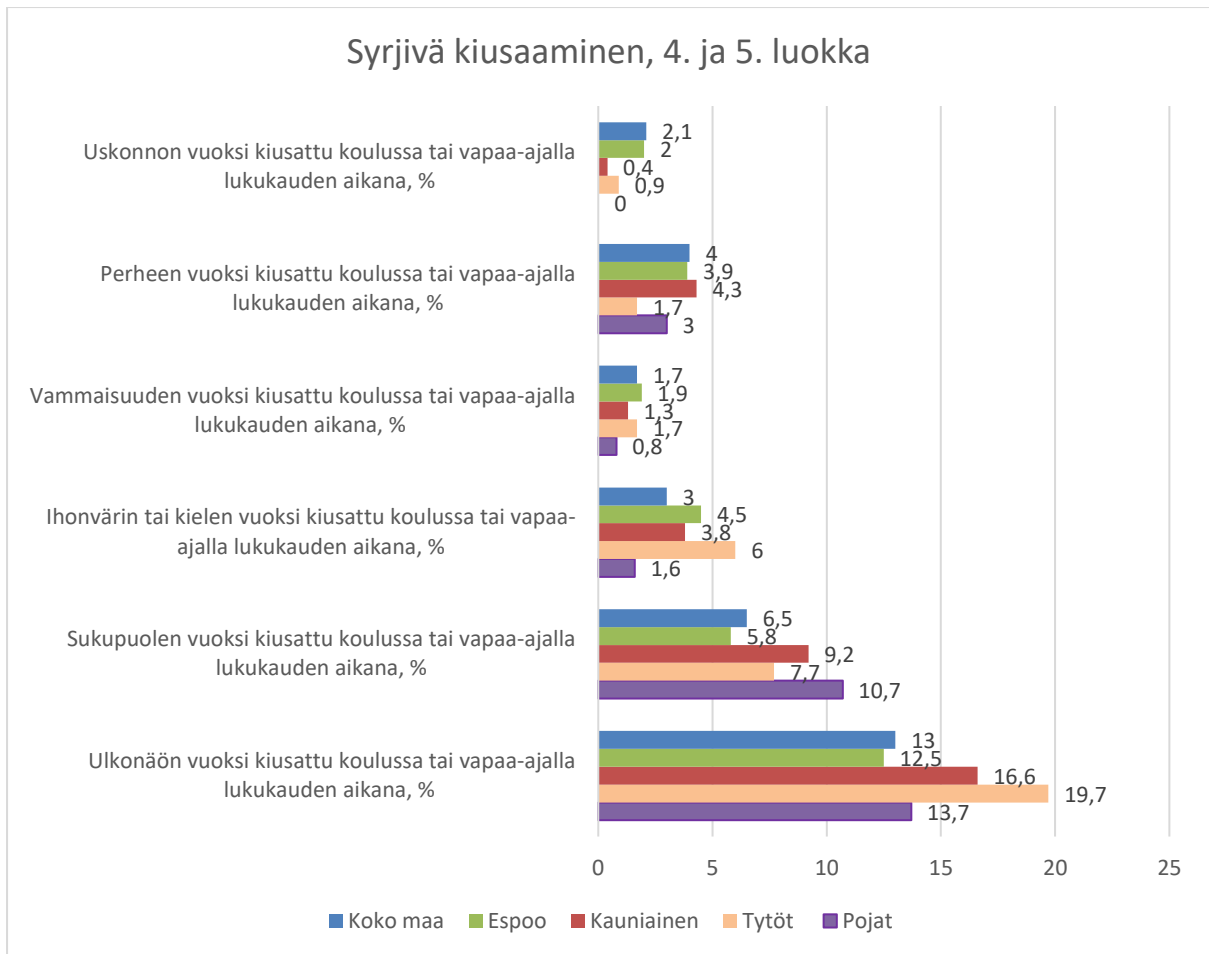
Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

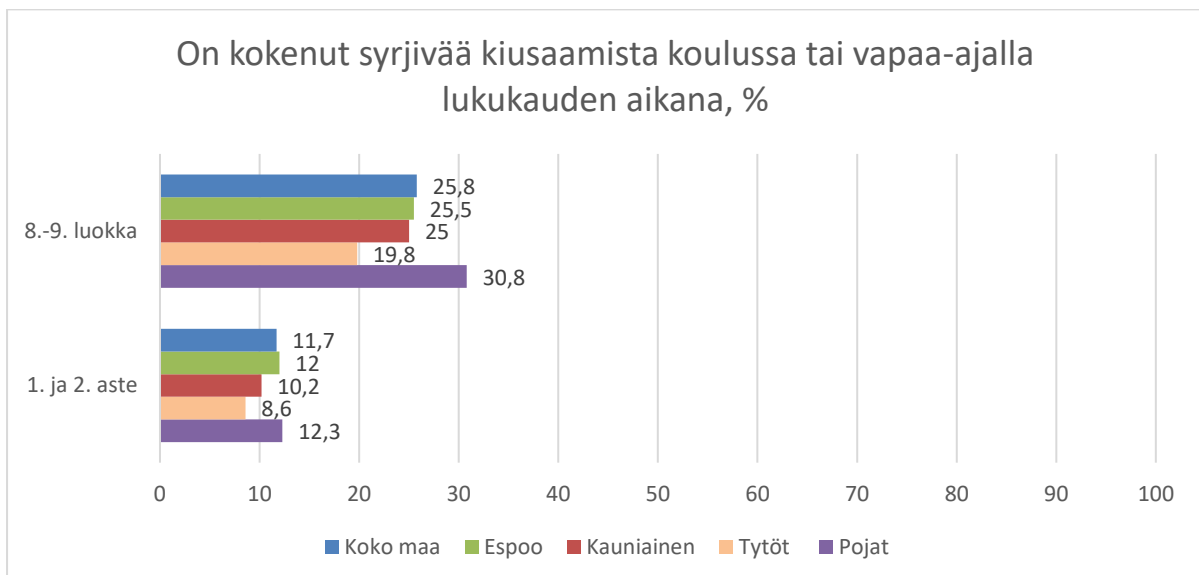
Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Kauniaisissa alakoululaisista lapsista 5,8 % ilmoittaa olevansa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa. Tyttöjä ja poikia kiusataan lähes yhtä paljon. Vastaajista 11,5 % ilmoittaa, että kiusaaminen on jatkunut tai pahentunut kertomisen jälkeen. Myös 8. ja 9. luokkalaisista lähes saman verran (5,5 %) ilmoittaa, että he ovat kiusattuna kerran viikossa. Tietoja kiusaamisen jatkumisesta ei ole tuotettu, sillä vastaajia on ollut alle 30. Toistuvasti kiusatuksi tulleiden lasten osuus vähenee toiselle asteelle siirryttäessä, ja kyselyyn vastanneista kauniaisalaisista lukiolaisista kukaan ei ilmoittanut tulevansa kiusatuksi kerran viikossa.

Koulukiusaamisen lisäksi kyselyssä kysyttiin, kuinka usein vastaajat kokivat syrjivää kiusaamista eli kiusaamista ulkonäön, sukupuolen, ihonvärin tai kielen, vammaisuuden, perheen tai uskonnon vuoksi koulussa tai vapaa-ajallaan. Syrjivän kiusaamisen seuraukset saattavat olla vakavia, koska uhrien on mahdotonta puuttua asioihin tai muuttaa asioita, joista heitä kiusataan. Syrjivä kiusaaminen loukkaa uhrin lisäksi koko uhrin perhettä ja kulttuuria. (OKM 2018:12, Halme ym. 2018).

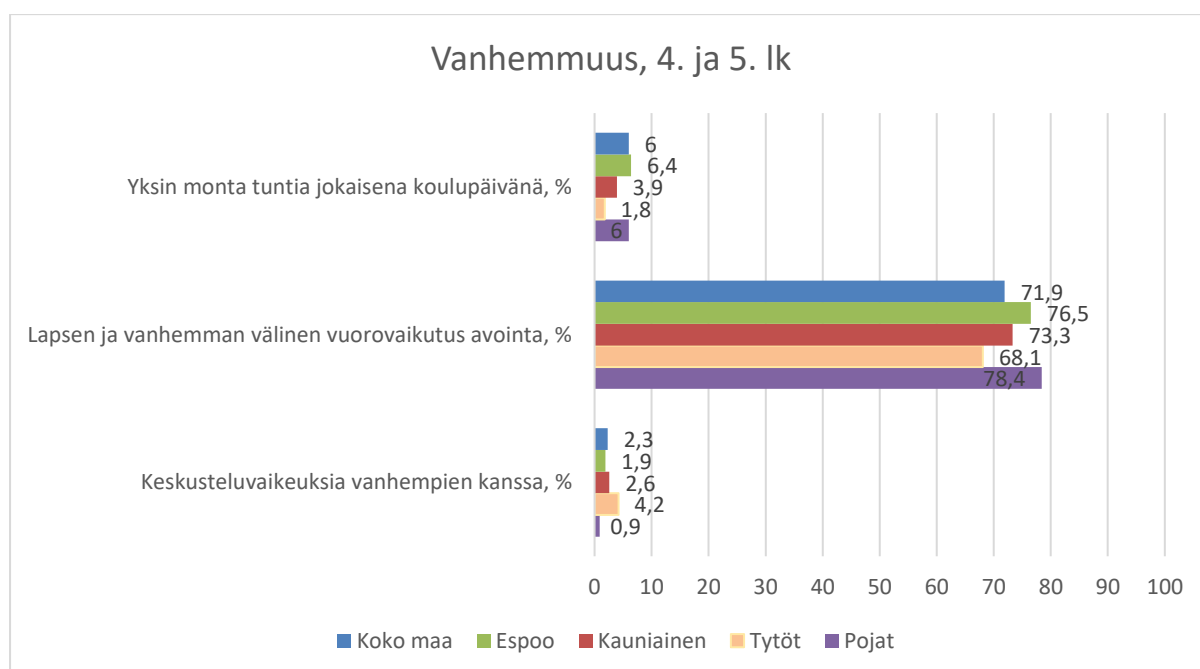
Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

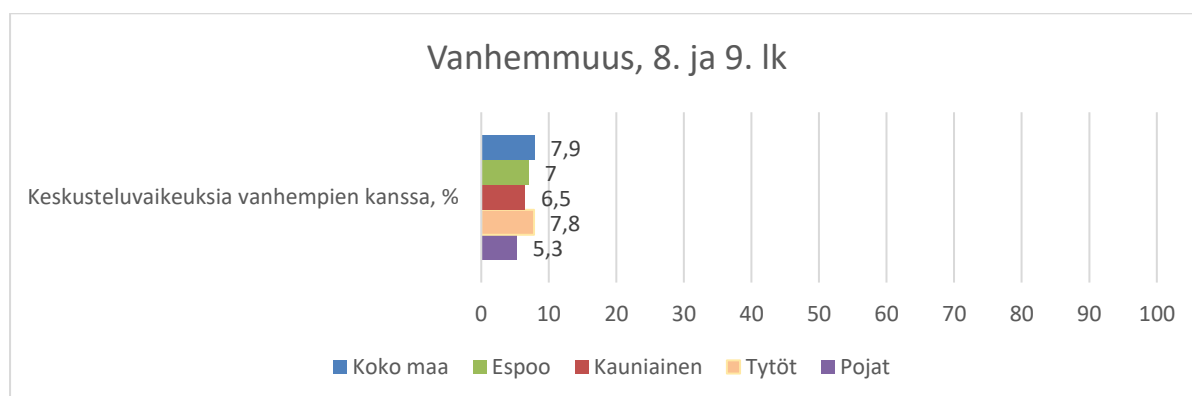
Alakoululaisilla syrjivä kiusaaminen keskittyy lähinnä ulkonäön vuoksi kiusaamiseen, josta kärsivät erityisesti tytöt (19,7 %). Yläkoululaisista jopa 25 % ilmoittaa kokeneensa syrjivää kiusaamista lukukauden aikana, mikä vastaa koko maan keskiarvoa. Kansallisesti tytöt kokevat syrjivää kiusaamista poikia yleisemmin kaikilla kouluasteilla (Halme ym., 2018). Kauniiaisissa tilanne on kuitenkin toinen ja sekä yläasteella että lukiossa poikia kiusataan enemmän.

8. Vanhemmuus

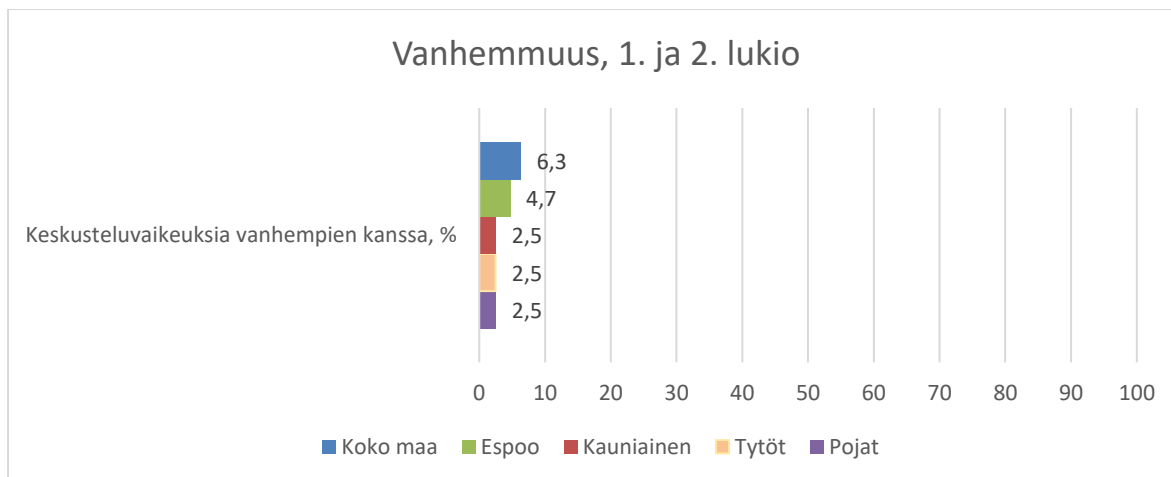
Vanhempien ja nuoren välinen avoin vuorovaikutus on tärkeässä asemassa nuoren hyvinvoinnin edistämisen kannalta. Eri säädöksistä ja YK:n lasten oikeuksien sopimuksesta löytyy perusta vanhemmuuden tukeen. Tämän lisäksi myös opetussuunnitelmien perusteissa todetaan, että yksikön tehtävä on tukea myös kodin kasvatustehtävää. Eri lakiuudistusten seurauksena painopistettä on siirretty lapsi- ja perhelähtöisyyteen, vanhemmuuden tukeen ja perheiden voimavarojen vahvistamiseen. Tästä huolimatta tuen kattavuudessa on edelleen aukkoja ja esimerkiksi ylisukupolvisuus on merkittävä yhteiskunnallinen ongelma, johon yhtenä ratkaisuna on esitetty vanhemmuuden tuen vahvistamista. (Kalmari, H. & Mäkelä, J.) Kouluterveyskyselyssä vuorovaikutusta mitattiin mm. keskusteluvaikeuksien kautta.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Keskusteluvaikkeudet lisääntyvät alakoulusta yläkouluun siirryttäessä ja taas vähentyvät lukioon. Kauniiaisissa lukiota käyvistä vain 2,5 % kokee, että heillä on keskusteluvaikkeuksia vanhempiensa kanssa. Luku on huomattavasti alle keskiarvon. Ala- ja yläkoululaisista tytöillä ilmenee poikia useammin keskusteluvaikkeuksia. Alakoululaiset pojat myös kokevat vuorovaikutuksen vanhempien kanssa avoimemmaksi kuin tytöt.

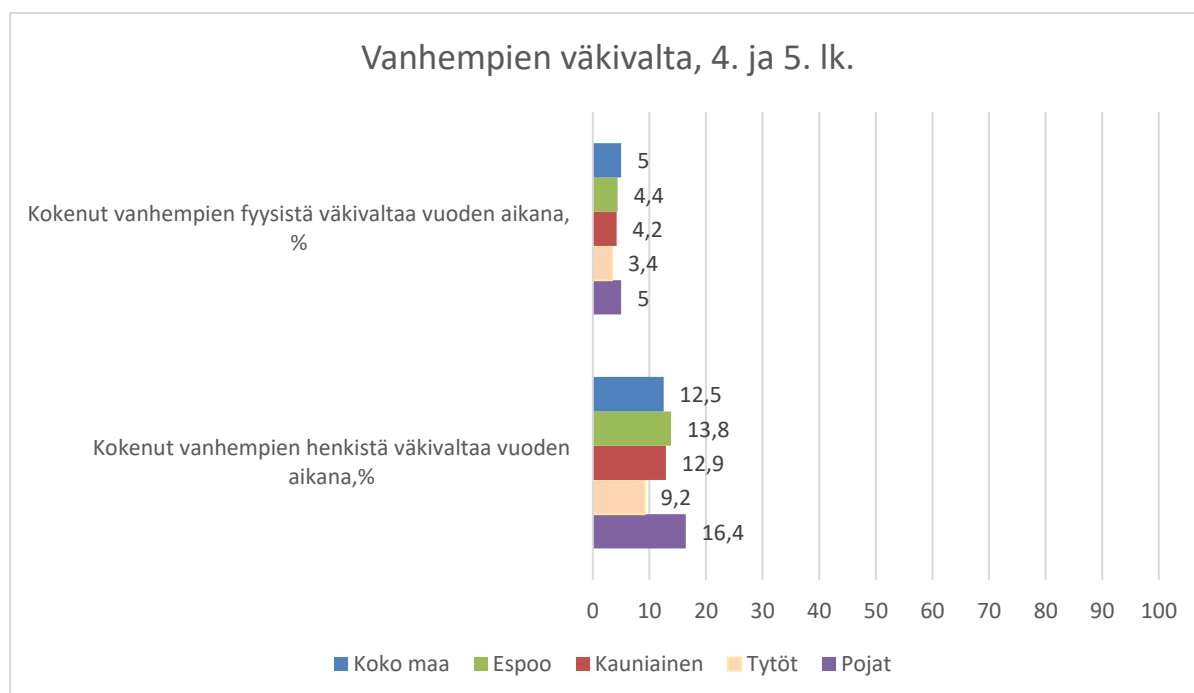
Lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttaa vahvasti vanhempien hyvinvointi ja parisuhde. Eri elämäntilanteissa eri voimavaroja ja taitoja voidaan vahvistaa ja tukea lapsi- ja perhepalveluissa. Varhainen tuki ja osallisuutta tukevat rakenteet vahvistavat myös vanhempien voimavaroja parantamalla näin koko perheen hyvinvointia. LAPE-muutosohjelman mukaan vanhemmuutta on tarkoituksenmukaista tukea lapsen ja perheen elinympäristössä. Muutosohjelman kautta palveluja kehitetään niin, että entistä kattavammin tavoitetaan kaikki lapset ja perheet ja tunnistetaan vanhemmuuden tuen tarpeita eri elämäntilanteissa entistä paremmin. Näin painopiste siirtyy ennaltaehkäisevään toimintaan ja varhaiseen puuttumiseen matalan kynnyksen palveluiden kehittämisen kautta. (Kalmari, H. & Mäkelä, J.)

9. Lasten ja nuorten kokema väkivalta

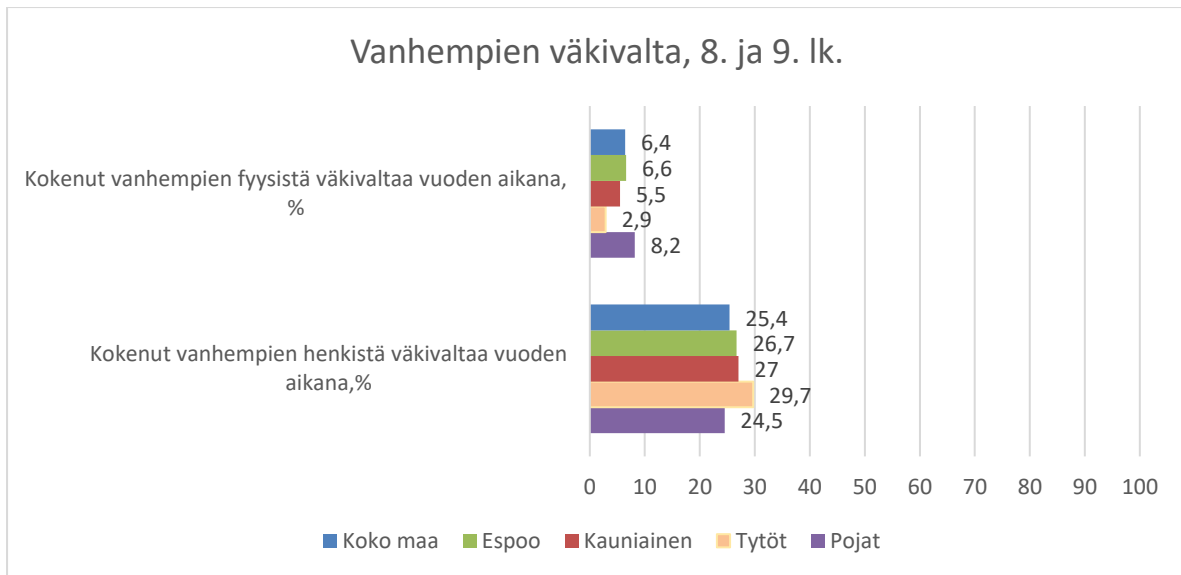
Henkinen ja fyysinen väkivalta ovat riskejä lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille. Väkivallan uhreiksi joutuneet lapset ja nuoret voivat kärsiä mielenterveyden ongelmista kuten posttraumaattisesta stressireaktiosta, masennuksesta ja ahdistuneisuudesta sekä hyökkäävästä käytöksestä. Lisäksi väkivallan kokemukset ovat yhteydessä myös haitalliseen käytökseen, kuten alkoholin ja huumeiden käyttöön, suojaamattoman seksin harrastamiseen, useisiin seksikumppaneihin ja vähäiseen fyysiseen aktiivisuuteen. (WHO 2014 teoksessa Halme ym. 2018). Raportissa tarkastellaan väkivaltaa vanhempien taholta tapahtuvan henkisen ja fyysisen väkivallan osalta sekä seksuaalisen häirinnän kautta.

9.1. Vanhempien väkivalta

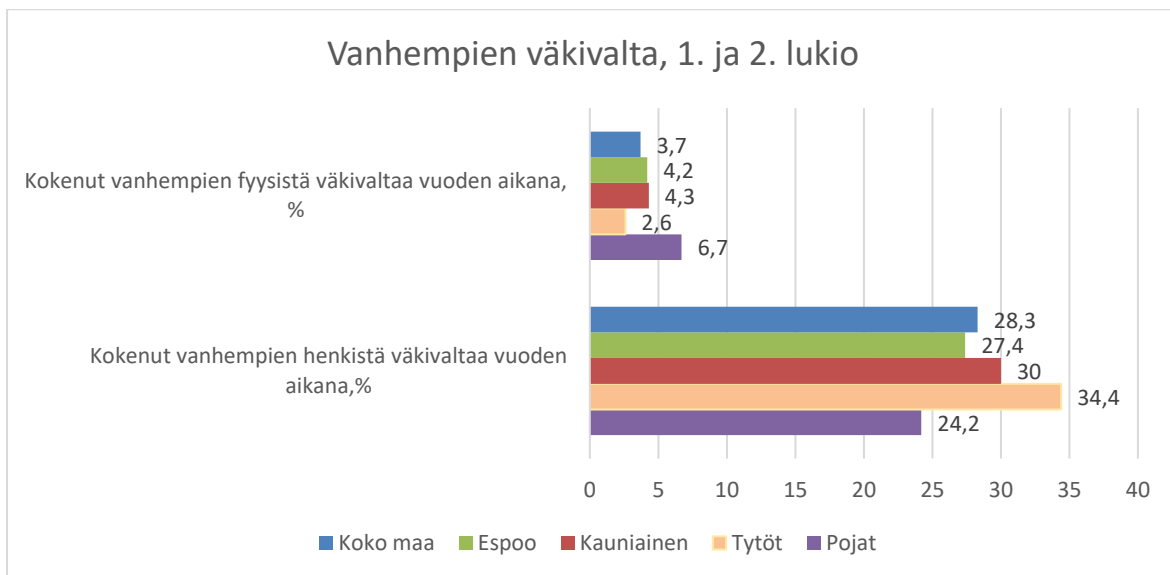
Kouluterveyskyselyssä lapsen ja nuoren kokemusta vanhempien henkisestä väkivallasta arvioitiin kysymällä, olivatko vanhemmat kieltäytyneet puhumasta, haukkuneet tai nimitelleet, heittäneet tai potkineet tavaroita tai uhanneet lyömisellä tai piiskaamisella edellisen vuoden aikana. Vanhempien fyysistä väkivaltaa selvitettiin kysymällä, olivatko vanhemmat tönineet tai ravistelleet väkivaltaisesti, tukistaneet, antanut luunapin tai lyöneet avokämmenellä, lyöneet nyrkillä tai esineellä tai potkaisseet edellisen vuoden aikana.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

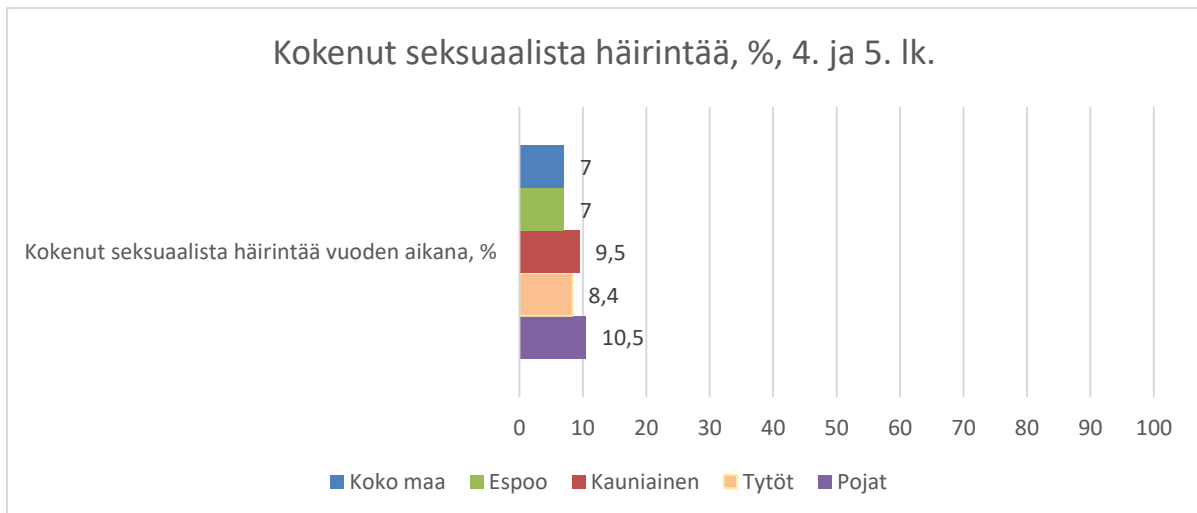

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

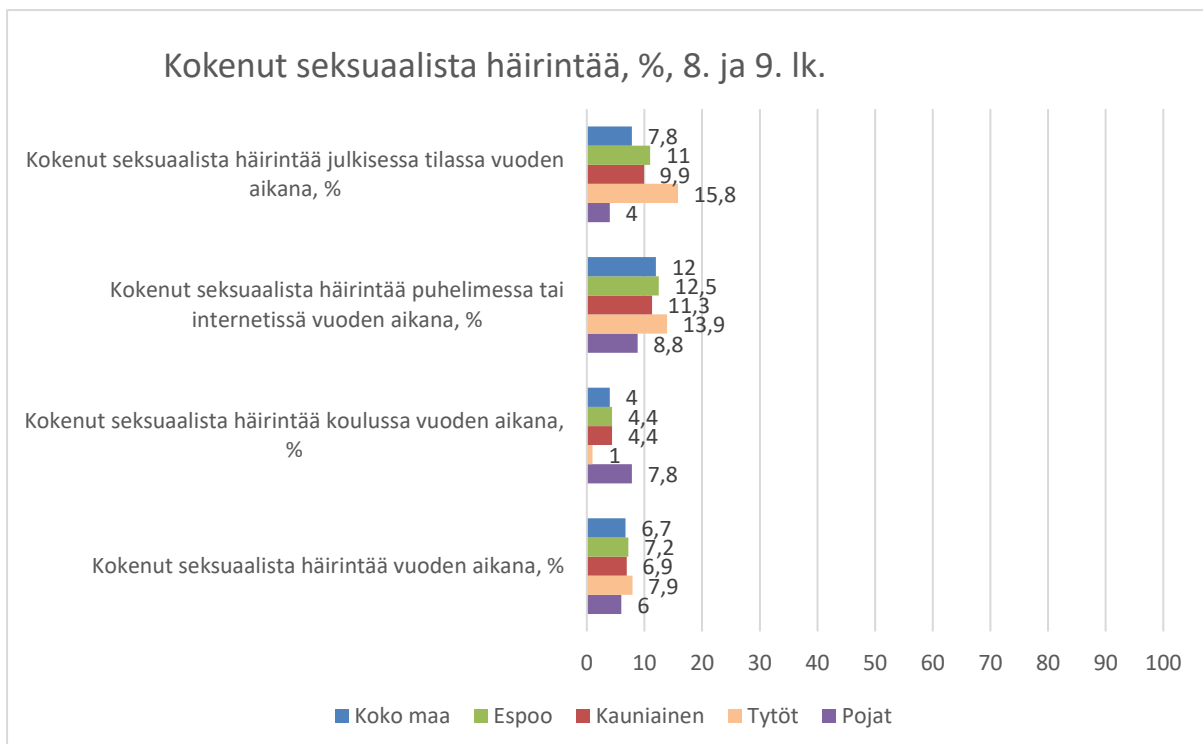
Kauniiaisissa sekä fyysisen että henkisen väkivallan osalta väkivaltaa kokeneiden osuus vastaa kansallista keskiarvoa. Alakoululaisista pojat kokevat enemmän niin henkistä (16,4 %) kuin fyysistä (5 %) väkivaltaa kuin tytöt, mutta yläasteella ja lukiossa tyttöjen osuus henkistä väkivaltaa kokeneista on suurempi (yläaste 29,7 % ja lukio 34,4 %). Pojat taas kokevat enemmän fyysistä väkivaltaa myös yläasteella (8,2 %) kuin lukiossa (6,7 %). Henkistä väkivaltaa kokevien osuus kasvaa iän myötä, mutta fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus pysyy samana ikäluokasta huolimatta.

9.2. Seksuaalinen häirintä

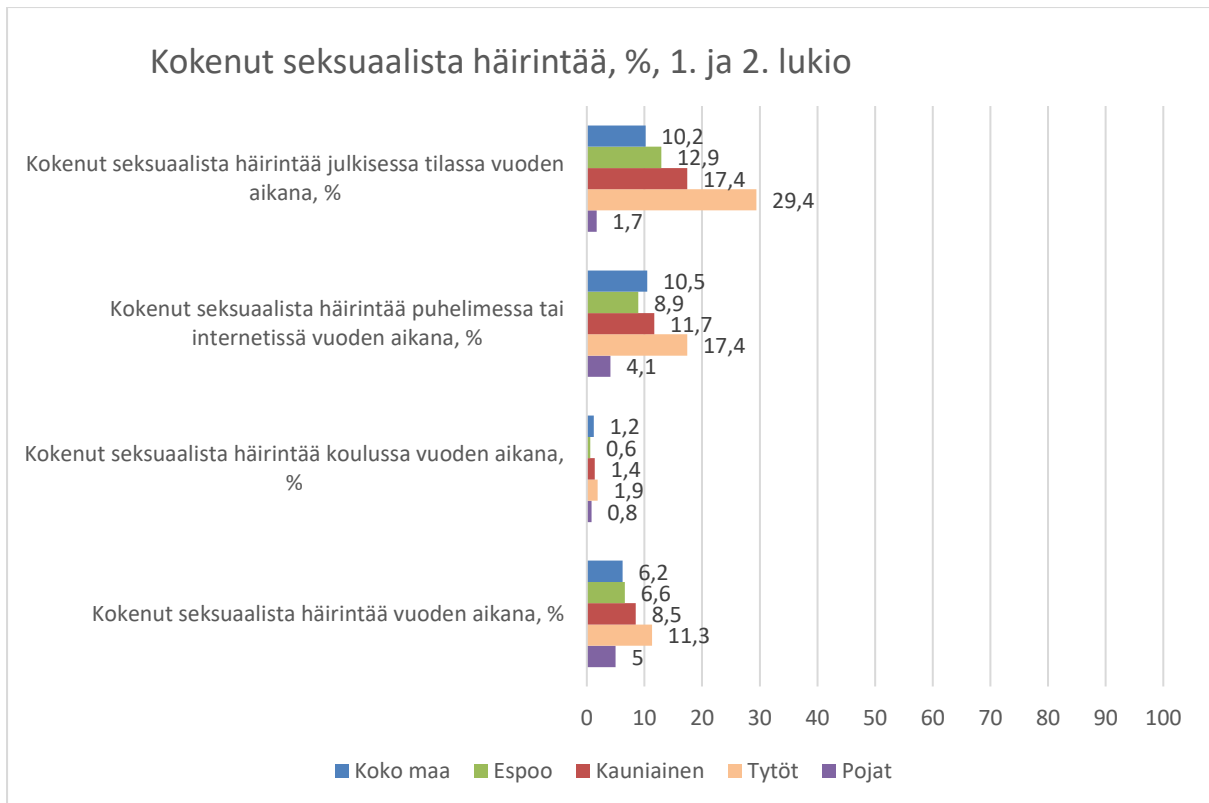
Perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyville lapsilta kysyttiin vuoden aikana tapahtuneesta seksuaalisesta häirinnästä kahdella väittämällä. Väittämät olivat: onko lapsi tai nuori kokenut häiritsevää tai epämukavalta tuntuva kehon kommentointia tai seksuaalisesti häiritsevää viestittelyä tai videoiden tai kuvien näyttämistä. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyville nuorilta sekä toisella asteella opiskelevilta kysyttiin, ovatko he kokeneet häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä, koulussa, harrastuksissa, julkisessa tilassa tai yksityisessä tilassa.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat Kauniiaisissa hieman yleisempiä kuin kansallisesti tai Espoossa. Alakouluikäisistä pojat (10,5 %) raportoivat enemmän seksuaalista häirintää kuin tytöt (8,4%). Yläkouluikäisistä tytöt kokevat poikia enemmän häirintää. Ainoastaan kouluissa pojat (7,8 %) raportoivat tyttöjä (1 %) enemmän häirintäkokemuksia. Lukioikäisistä tytöt raportoivat enemmän häirintäkokemuksia kuin pojat ja lähes kolmannes tytöistä (29,4 %) ilmoittaa, että on kokenut seksuaalista häirintää julkisessa tilassa vuoden aikana.

Jokaiseen opetussuunnitelman mukaiseen suunnitelmaan oppilaiden ja opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä tai yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaan sisältyy myös seksuaalisen häirinnän huomioiminen. Seksuaalinen häirintä on tasa-arvolaisissa kiellettyä syrjintää ja loukkaa opiskelu- ja työrauhaa sekä yksilön vapautta ja itsemääräämisoikeutta. Opetushallitus on keväällä 2018 julkaissut erillisen oppaan seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa, jossa seksuaalisen häirinnän ilmiötä ja kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää työtä avataan perusteellisemmin. Yksiköissä päivitetään tarvittaessa ohjeistuksia ilmiöön liittyen uuden julkaisun perusteella.

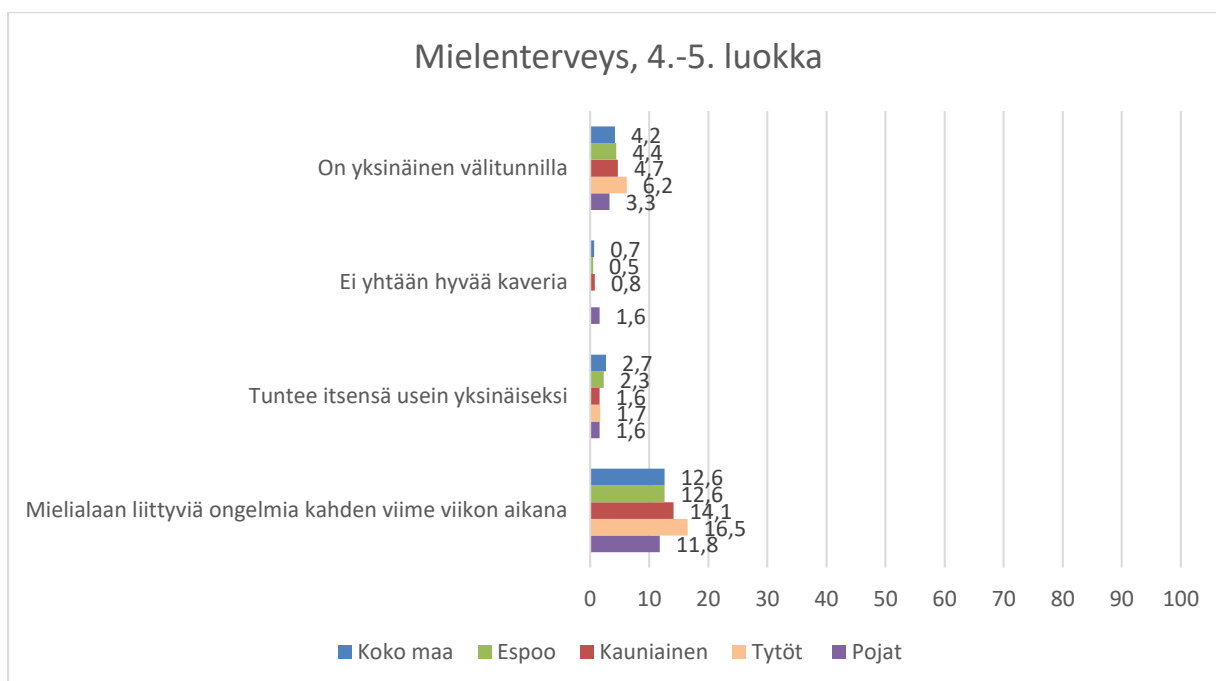
10. Mielensterveys (yksinäisyys, ahdistuneisuus)

Lasten ja nuorten yksinäisyys voi pitkittyessään heikentää hyvinvointia ja elämänlaatua. Yksinäisyys on myös riskitekijä lasten ja nuorten psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle. Yhdistävä tekijä yksinäisille lapsille ja nuorille on usein kokemus erilaisuudesta. (Halme ym. 2018). Jo perusopetuksen ensimmäisillä luokilla lasten yksinäisyys näkyy selvästi. Tutkimuksissa on todettu, että jos koulussa jää ilman ystävyysuhteita ensimmäisen vuoden aikana, kokee todennäköisesti yksinäisyyttä tästä eteenpäin. Yksinäisyys on myös suuri syrjäytymisriski. On selvitetty, että yksinäisyyttä kokevista aikuisista kolmannes oli ollut yksinäinen jo lapsena ja nuoruudessaan. (Junttila 2010).

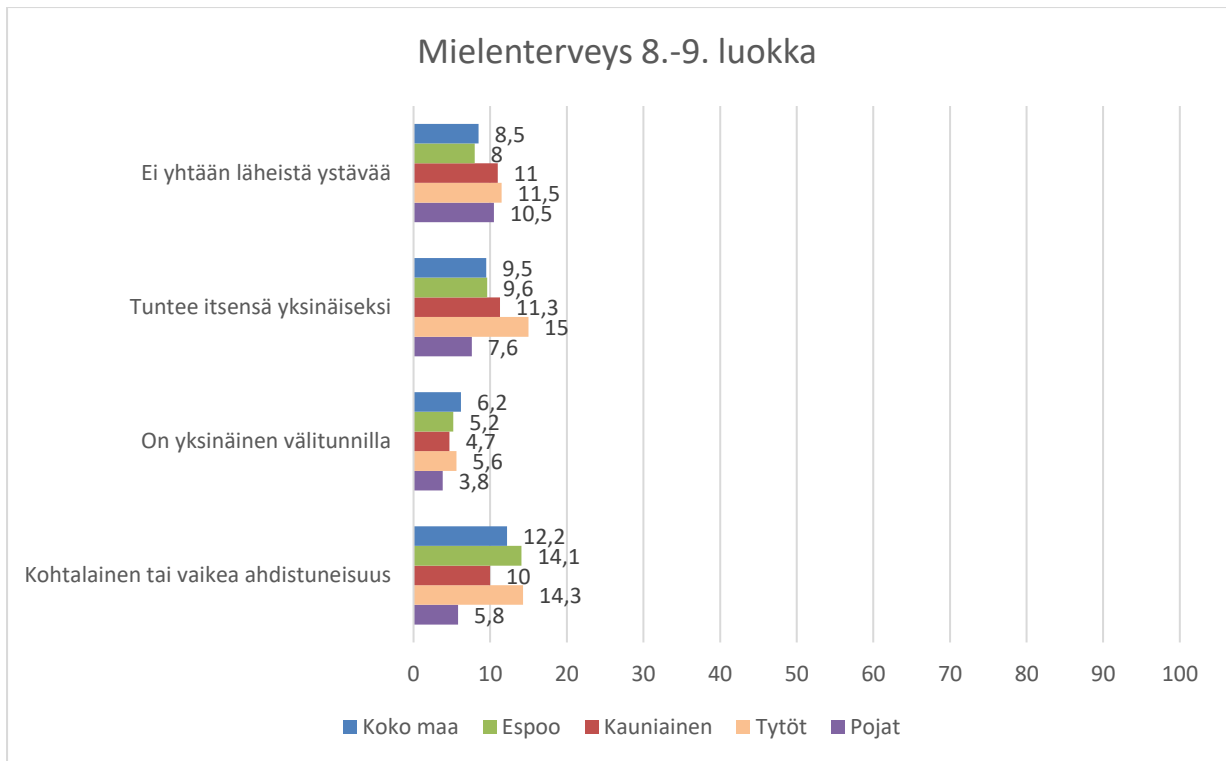
Yksinäisyys ilmiönä liittyy vähentyneeseen elämän tyytyväisyyteen. Se heijastuu myös erilaisiin koulunkäynnin haasteisiin, esimerkiksi lintsaamiseen ja koulu-uupumiseen. Epäterveellisissä elämäntavoissa yksinäisyys näkyy myös esimerkiksi ylipainona ja humalanhakuisena juomisena. Niillä nuorilla, jotka kokivat vanhempien henkistä ja fyysistä väkivaltaa, esiintyi myös yleisemmin yksinäisyyden tunteita. (Halme ym. 2018).

Yksinäisyyden vähentämisen työssä yhdistyy kaikki lasten, nuorten ja perheiden parissa toimivat toimijat. Yksinäisyyslukuja tarkastelemalla voi myös katsoa miten kunnassa on onnistuttu yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä ja osallisuuden edistämistyössä sekä millä tavoin Lasten oikeuksien sopimuksen § 6 toteutuu. (Halme 2018).

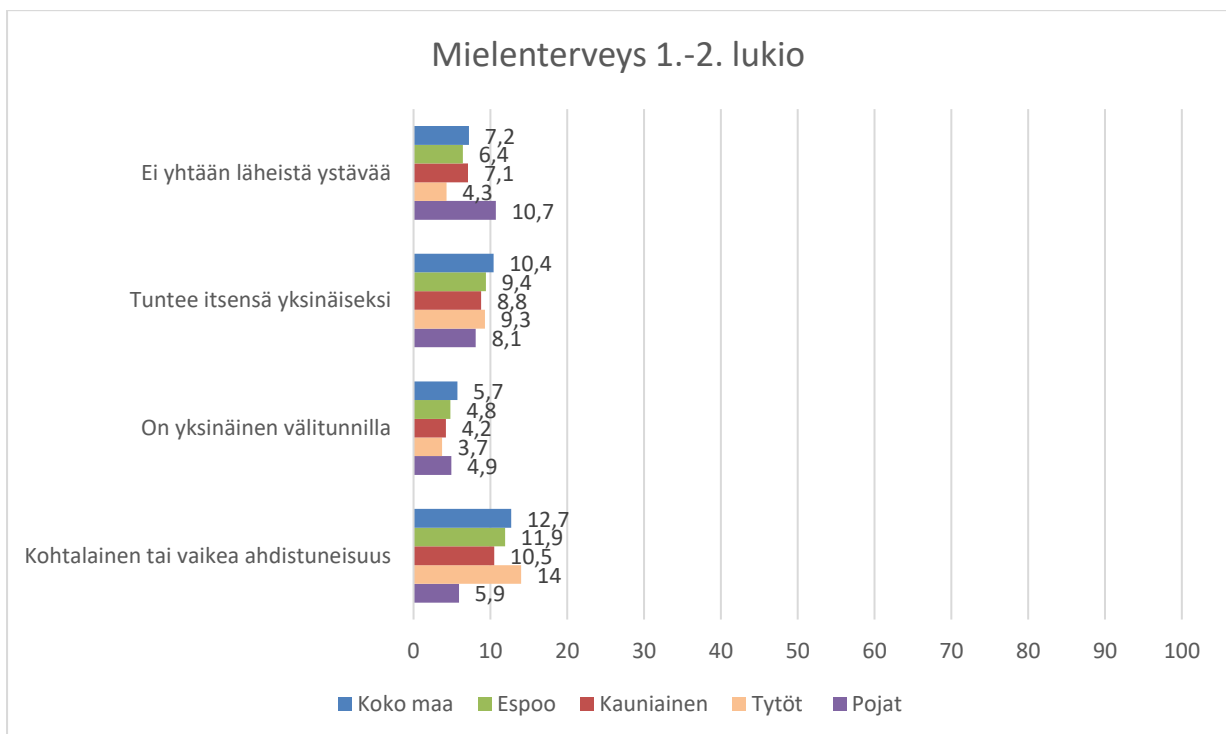
Väliaikaiset ahdistuksen tunteet kuuluvat nuoren normaaliin kehitykseen. Kun ahdistuneisuus pitkittyy, se vaikeuttaa opiskelussa pärjäämistä ja suoriutumista muista iänmukaisista haasteista. Nuorille jotka kokevat ahdistuneisuutta, kasaantuu useita hyvinvointia uhkaavia tekijöitä. (Halme 2018).

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

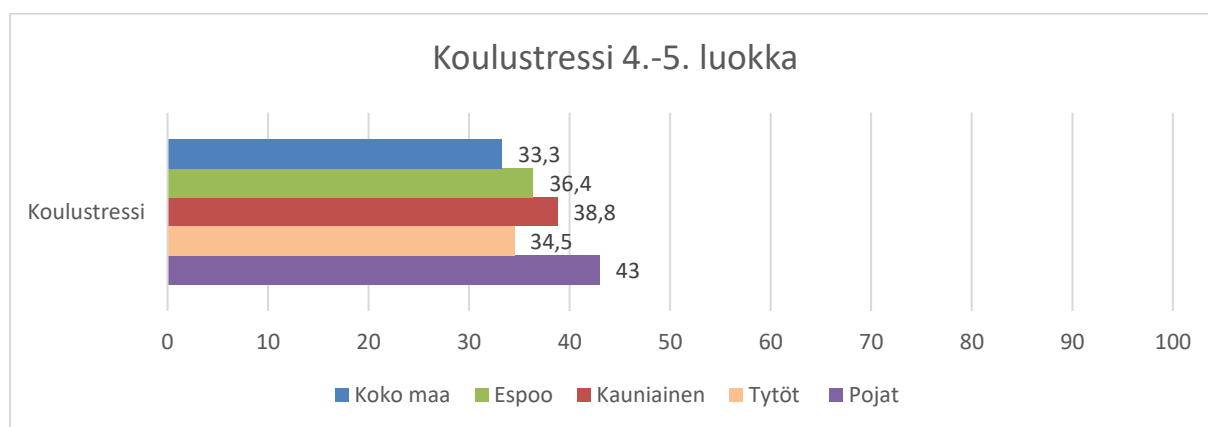
Kauniaisissa yksinäisten 4. ja 5. luokkalaisten osuus (1,6 %) on keskimääräistä pienempi, kun taas 8. ja 9. luokkalaisten osuus (11,3 %) yhdessä Helsingin ja Vantaan kanssa on keskimääräistä suurempi (Halme 2018). Lukiolaisista 8,8 % tuntee itsensä yksinäiseksi. Tytöt kokevat selvästi enemmän yksinäisyyttä yläkoulussa kuin pojat, näin on myös koko maan tilastoissa.

Alakoululaisista 0,8 % raportoi ettei heillä ole yhtään hyvää kaveria, yläkoulussa luku on 11 % ja lukiossa 7,1 %. Lukiolaiset pojat raportoivat selkeästi suurempaa lukua kuin lukiolaiset tytöt.

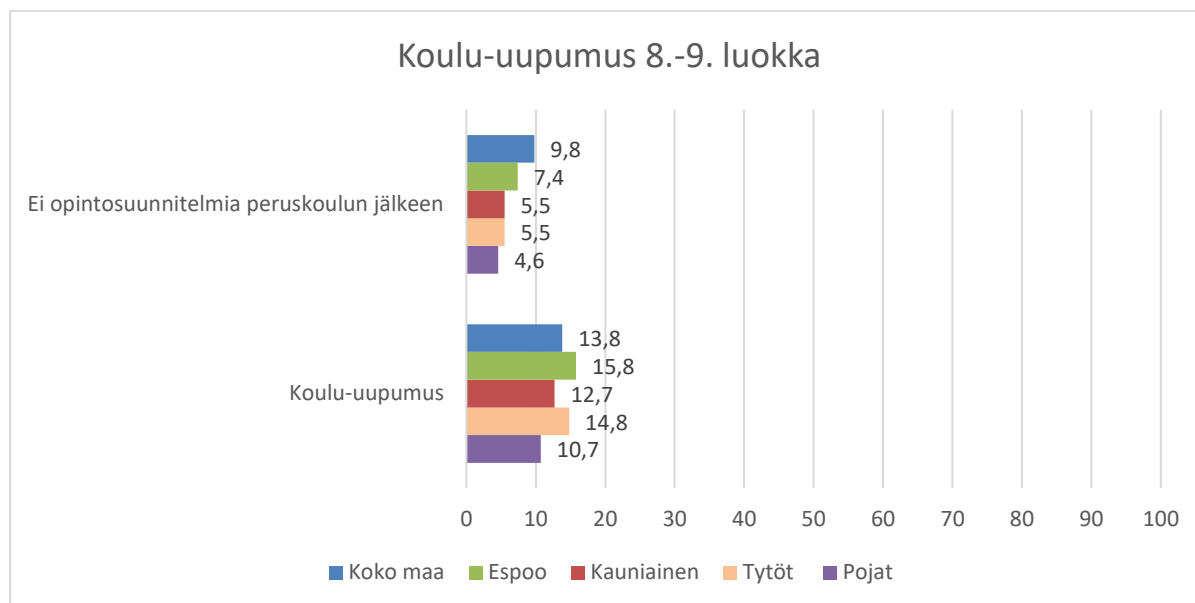
Kauniaisissa ahdistuneita nuoria on yläkouluissa ja lukioissa keskimääräistä vähemmän (10 % ja 10,5 %) 8. ja 9. luokkalaiset tytöt ja lukiolaistytöt kokevat selvästi enemmän ahdistuneisuutta poikiin verrattuna.

11. Koulustressi ja koulu-uupumus

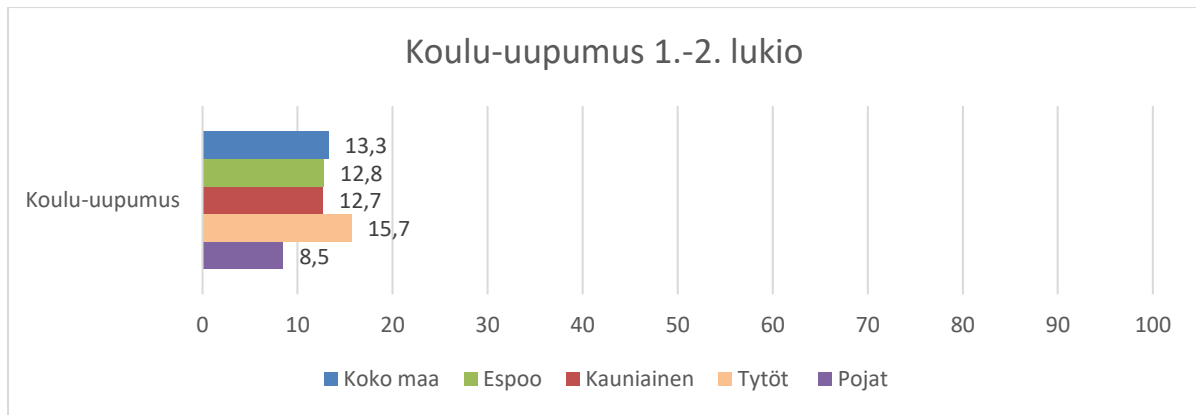
Kansallisesti koulu-uupuneiden määrä on lisääntynyt ja erityisesti tytöt oireilevat koulu-uupumuksesta. Koulu-uupumukseen liittyy usein ahdistuneisuutta, mikä voi pitkittyessään johtaa masennukseen. Lisäksi alttius muun muassa koulutuksen keskeyttämiseen kasvaa. (Halme 2018). Kouluterveyskyselyssä alakoululaisilta kysyttiin koulustressistä, jota mitattiin kysymyksellä: oletko usein väsynyt koulussa. Yläkoululaisilta kysyttiin koulu-uupumuksesta, jota mitattiin summaindikaattorilla, joka muodostui kolmesta osiosta: 1) tunnen hukkuvani koulutyöhön, 2) tuntuu, ettei opinnoillani ole enää merkitystä, 3) minulla on riittämättömyyden tunteita opinnoissani.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Kauniiaisissa koulustressiä kokee 38,8 % 4. ja 5. luokkalaisista. Luku on hieman korkeampi koko maahan verrattuna. Koulu-uupumusta ilmoittaa kokevansa 12,7 % yläkoululaisista ja lukiolaisista. Alakouluissa pojat kokevat enemmän koulustressiä, kun taas yläkoulussa ja lukiossa tytöt kokevat enemmän koulu-uupumusta.

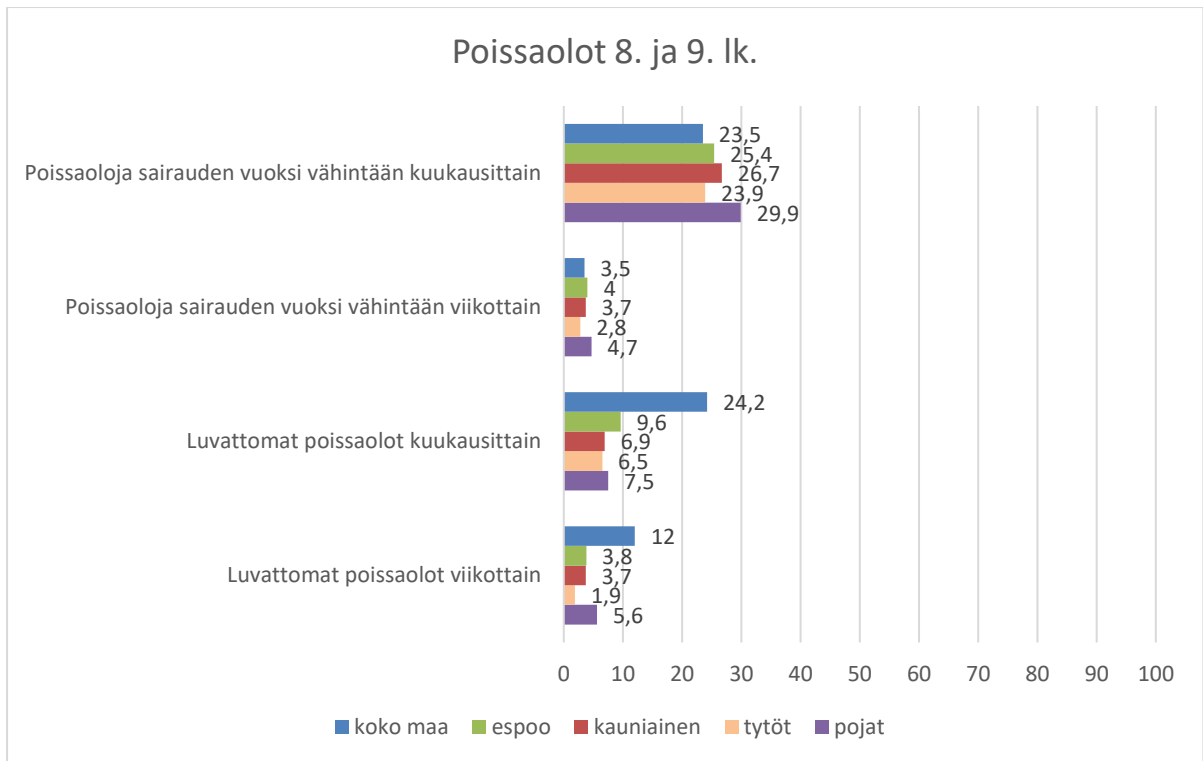
On tärkeää, että nuorten koulu- ja opiskelu-uupumuksen kehittymiseen puututaan ajoissa. Tärkeässä roolissa ovat nuoren lähipiiri, opettajat sekä kaverit. Tutkimuksissa on havaittu, että koulun aikuisten ja erityisesti koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tuki nuorille vähentää koulu-uupumusta. Myös opettajien myönteinen suhtautuminen ja motivointi tukevat nuoria. (Salmela-Aro ym., 2009, 2010, 2013).

12. Poissaolot

LAPE-muutosohjelmassa etsitään ratkaisuja muun muassa koulupoissaoloilmiöön. Tutkimusten mukaan huoltajien tiivis osallisuus koulun toiminnassa vähentää luvattomia poissaoloja (Claes E., Hooghe M. & Reeskens T. 2009). Lisäksi on huomattu, että erityisesti kodin antama tuki koulunkäynnissä, arjen vuorovaikutus vanhempien kanssa, vanhempien ja lasten välisen keskustelun puute sekä perherakenne ovat yhteydessä nuorten luvattomiin poissaoloihin. (Autio 2017)

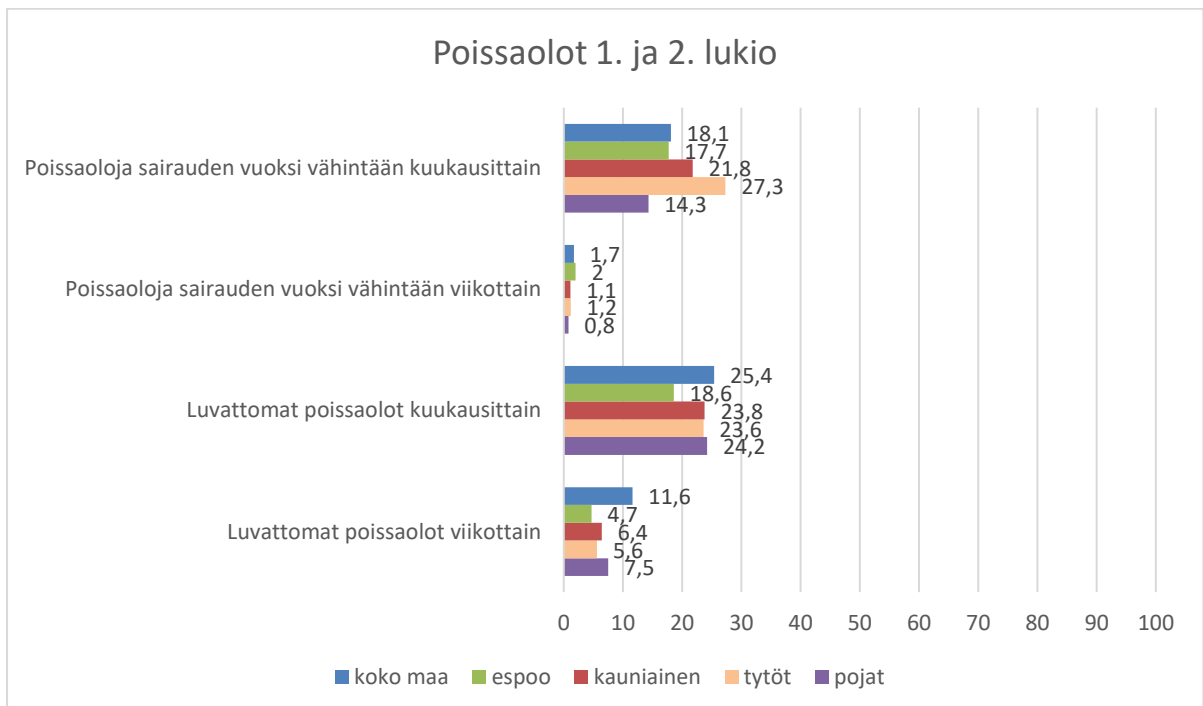
LAPE-muutosohjelman puitteissa järjestetyssä koulupoissaolo-seminaarissa tuotiin esille ne riskitekijät, jotka kannattaa huomioida poissaoloilmiöön liittyen. Näitä riskitekijöistä edustavat erilaiset nivelvaiheet, kiusaamiskokemukset, kokeet ja suulliset esitykset, pitkät sairauspoissaolot, huoltajan sairaus tai kuolema sekä traumakokemukset. Näihin tekijöihin tulisi puuttua jo varhaisessa vaiheessa. Samoin koululäsnäolon seurannalla on tärkeä rooli. (Professori Anne Marie Albano, (Columbian yliopisto NY), 3.10.2018 PKS LAPE & LAPE Uusimaa seminaari TAKAISIN KOULUUN - BACK TO SCHOOL - Interventiot koulupoissaoloihin)

Poissaolojen ehkäisemiseksi on erittäin tärkeää keskittyä kaikille oppilaille ja opiskelijoille suunnattuun hyvinvointia vahvistavaan toimintaan, esimerkiksi yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistamiseen liittyen yksikön ilmapiiriin, yhteisöllisyyteen sekä lasten, nuorten ja huoltajien osallisuuden vahvistamiseen. On myös tärkeää, että yksiköissä seurataan opiskelijoiden poissaoloja systemaattisesti ja jatkuvasti. Poissaoloihin tulisi reagoida varhaisessa vaiheessa, heti kun poissaoloja alkaa kertyä. Alkuvaiheessa on tärkeää selvittää poissaolojen syyt tarkasti sekä hahmotella kokonaistilanne interventioiden kohdentumisen ja uudelleen kiinnittymisen tukemiseksi. Kun koulun keinot eivät ole riittäviä, tärkeään asemaan nousee sujuva yhteistyö koulun ja opiskeluhuollon, sosiaalitoimen sekä terveystoimen välillä.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Kauniaisissa yläkoululaisista 3,7 % raportoi poissaoloja sairauden takia viikottain ja 26,7 % raportoi poissaoloja sairauden takia kuukausittain. Koko maahan verrattuna sairauspoissaoloja on lähes yhtä paljon. Viikoittaisia luvattomia poissaoloja raportoi 3,7 % ja kuukausittaisia poissaoloja taas 6,9 %. Luvattomien poissaolojen osalta Kauniaisten luvut ovat huomattavasti koko maata pienempiä.

Lähde: Kouluterveyskysely 2017.

Lukiolaisista jopa 21,8 % raportoi, että heillä on sairauden vuoksi kuukausittaisia poissaoloja, mutta vain 1,1 % raportoi viikoittaisia poissaoloja. Koko maahan verrattuna kuukausittaisia sairauspoissaoloja Kauniaisissa on hieman enemmän, kun taas viikoittaisissa sairauspoissaoloissa liikutaan samoissa määrissä. Luvattomia poissaoloja joka kuukausi raportoi 23,8 % lukiolaisista ja joka viikko 6,4 % lukiolaisista. Koko maahan verrattuna kuukausittaisia luvattomia poissaoloja on suunnilleen yhtä paljon, mutta Kauniaisissa poissaoloja on jonkin verran enemmän kuin Espoossa. Viikoittaisia luvattomia poissaoloja on koko maan lukuun verrattuna vähemmän. Tuloksista käy ilmi, että tytöt raportoivat poikia enemmän sairauspoissaoloja kuukausittain, mutta muuten luvut ovat samansuuntaisia.

Vaikka Kauniaisten poissaololuvut eivät ole koko maahan verrattuna erityisen korkeita, tulee poissaolot ilmiönä ottaa vakavasti ja poissaoloihin liittyvät taustasyynä tulee selvittää perusteellisesti. Näin koululäsnäoloa voidaan tukea oikeilla interventioilla tehokkaasti. Poissaolojen pitkittyessä koulunkäynti vaikeutuu entisestään ja syrjäytymisriski kasvaa.

Pääkaupunkiseudun LAPE-muutosohjelmassa selvitettiin, että poissaolojen seuranta ja niihin puuttuminen vaihtelee yksiköiden välillä. Kunnissa oli kehitetty erilaisia malleja poissaoloihin puuttumiseen, mutta LAPE-opiskeluhuollon lähtökyselyssä jopa 18 % totesi, että heidän oppilaitokselta puuttui toimiva poissaoloihin puuttumisen yhteistyömalli. Hankkeen aikana kehitettiin malli, jonka avulla haluttiin tuoda yhdenmukaisuutta ja tasalaatuisuutta poissaoloihin puuttumiseen, saada yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa sujuvaksi, lisätä yhteisten mittareiden käyttöä ja tätä myöten puuttua tehokkaammin poissaoloilmiöön. Kauniaisissa tätä poissaolojen puuttumisen mallia kokeiltiin keväällä 2018 ja malli otetaan pysyväksi käytännöksi kunnassa syksyllä 2018 mallin valmistumisen myötä. Malliin sisällytetään vielä poissaoloihin puuttumisen interventioehdotuksia tämän syksyn aikana sekä avataan tarkemmin ennaltaehkäisyn, huolen puheeksi oton ja vanhemmuuden tuen osioita.

13. Loppupäätelmät ja toimenpide-ehdotukset

Kauniaislaiset lapset ja nuoret voivat kansallisesti verrattain hyvin. Suurin osa lapsista ja nuorista kokee olevansa tärkeä osa perhettä, ystäväporukkaa ja kouluyhteisöä. Lapset ja nuoret harrastavat aktiivisesti niin liikuntaa, lemmikin kanssa olemista, lukemista kuin musiikkiakin. Jopa lähes 95 % vastaajista ilmoittaa, että heillä on joku viikoittainen harrastus. Huomio tulisikin kiinnittää niihin lapsiin ja nuoriin, jotka eivät ole löytäneet itselleen sopivaa harrastusta. Yhdenvertaisia harrastusmahdollisuuksia tulisi lisätä järjestämällä matalan kynnyksen ja kustannusten harrastetoimintaa.

Nuorten runsas päihteidenkäyttö on huolestuttavaa. Erityisesti itsensä tosi humalaan juovien yläasteikäisten osuus on maan suurimpia (17 %). Niin humalahakuisesti juovien kuin viikoittain alkoholia käyttävien osuus on lisääntynyt edellisestä kouluterveyskyselystä (2013). Lukiolaispojista lähes kolmannes (30 %) kertoo kokeilleensa laittomia huumeita. Valtuusto hyväksyi lokakuussa 2018 Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman, jonka puitteissa ongelmaan puututaan. Keskeisessä asemassa on asenteisiin puuttuminen jo nuoresta iästä lähtien sekä vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä.

Lapset ja nuoret kokevat terveydentilansa pääosin hyväksi ja esimerkiksi yläkoululaisten osalta huonoksi tai keskinkertaiseksi terveydentilansa kokevien osuus on huomattavasti pienempi kuin naapurikunnissa tai maassa keskimäärin. Terveellisten elämäntapojen edistämiseksi ja terveysneuvonnalle on kuitenkin tarvetta, ja erityisesti huolta herättää poikien ylipaino ja huono nukkuminen. Lukioikäisistä pojista 20 % on ylipainoisia ja jopa yli puolet ilmoittaa nukkuvansa alle 8 tuntia arkisin. Tyttöjen osalta huolestuttavaa on heidän kokemansa koulu-uupumus ja yksinäisyys. Jopa 15 % yläasteikäisistä tytöistä ilmoittaa kokevansa itsensä yksinäiseksi ja koulu-uupumusta kokee lähes sama määrä. Tytöt kokevat myös ahdistuneisuutta ja mielialaan liittyviä oireita poikia enemmän.

Huolestuttavaa on myös alakoululaisten kokema koulustressi. Kun 4. ja 5. luokkalaisilta kysyttiin, kokivatko he usein itsensä väsyneiksi koulussa, vastasi lähes 40 % myöntävästi. On tärkeää, että nuorten koulustressin ja -uupumuksen kehittymiseen puututaan ajoissa ja kouluissa tulisikin kiinnittää erityistä huomiota ilmiöön.

Noin 5 % lapsista ja nuorista on kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa ja yläkoululaista ja lukiolaisista jopa kolmannes on kokenut henkistä väkivaltaa edellisen vuoden aikana. Seksuaalinen häirintä on vahvasti sukupuolitunutta ja lukioikäisistä tytöistä kolmannes kertoo häirintäkokemuksista julkisessa tilassa. Häirinnän ja väkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen kuuluu kaikille toimijoille ja sen osaamista on vahvistettava. Kauniaisissa on valmisteltu yhdessä Kirkkonummen kanssa äitiys- ja lastenneuvolan lähisuhdeväkivallan hoitopolku, joka otetaan käyttöön 2019, jonka aikana valmistetaan hoitopolku koskien kaikkia ikäluokkia.

Yllä mainitut huolta herättävät ilmiöt vaativat kaikki vanhemmuuden tuen kehittämistä ja uudenlaisten toimintamallien hyödyntämistä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. LAPE-muutosohjelmassa kehitetyt prosessit vanhemmuuden tuen vahvistamiseksi muokataan Kauniaisiiin sopiviksi ja luodaan vanhemmuuden tuen malli lapsi- ja perhepalveluihin. Tässä työssä tulee huomioida myös kuntalaisten osallisuus ja esimerkiksi yhteistyötä järjestöjen kanssa tulee kehittää.

Koulupoissaoloihin liittyen Kauniaisten esiopetuksessa ja perusopetuksessa otetaan käyttöön Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa kehitetty poissaolojen seuranta ja niihin puuttumisen toimintamalli. Mallissa korostuu läsnäolon vahvistaminen ennaltaehkäisevän toiminnan kautta, huolen puheeksiotto varhaisessa vaiheessa sekä monialainen yhteistyö tilanteen ratkaisemiseksi. Kauniaisissa opiskeluhoito on hyvin resursoitu, mikä on mahdollistanut kunnassa ennaltaehkäisevään työhön keskittymisen yhteisöllisen opiskeluhoitoon keinoin.

Keskeisessä asemassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseksi on monialainen yhteistyö sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhdyspinoilla. On tärkeää, että ymmärrys yhteisistä asiakkaista ja yhteisestä työstä lisääntyy laajemminkin. Kauniaisissa monialaisen yhteistyön vahvistamista on aloitettu jo keväällä 2018 ja sitä jatketaan yhteistyöprosessien ja -käytäntöjen vahvistamisella, mm. Uudenmaan perhekeskusmallinnuksen hyödyntämisessä, matalan kynnyksen palvelujen yhteensovituksessa sekä mielenterveyspalvelujen integraatiossa esim. jalkautuvien palvelujen ja konsultaatiokäytäntöjen kehittämisellä. Tavoitteena on tarjota asiakkaille oikea tuki, oikeaan aikaan ja lähellä, niin että lapsi- ja perhepalvelut näyttäytyvät lapsille, nuorille ja perheille kokonaisuutena.

Lähteet:

- Autio, E: Perhetekijöiden yhteys 8.-ja 9.-luokkalaisten itseraportoihin luvattomiin kouluoppilaitoksiin. Pro gradu, Tampereen yliopisto. 2017.
- Brunell, V., Kannas, L., Levälähti, E., Tynjälä, J. & Välimaa, R: Livskvalitet i skolan. Terveystieteiden laitoksen julkaisusarja 5/1996. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 1996.
- Claes E., Hooghe M. & Reeskens T.: Truancy as a Contextual and School-Related Problem: A Comparative Multilevel Analysis of Country and School Characteristics on Civic Knowledge among 14 Year Olds. Educational Studies 35(2), 123–142. 2009.
- Evira: Suomalaiset ravitsemussuositukset, haettu 19.9.2018
(<https://www.evira.fi/elintarvikkeet/terveytta-edistava-ruokavalio/ravitsemussuositukset/koululaiset-ja-nuoret/>)
- Friberg, P., Karlberg, M., Sundberg Lax I. & Palmér, R.: Hemmasittare och vägen tillbaka. Insatser vid långvarig skolfrånvaro. Columbus förlag, Riga. 2017.
- Halme, N; Hedman, L; Ikonen, R; Rajala, R: Lasten ja nuorten hyvinvointi 2017: Kouluterveyskyselyn tuloksia. THL, 2018.
- Halme, N: Lasten, nuorten ja perheiden sote-palvelujen tilanne pääkaupunkiseudulla. Alustus, PKS Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen tapaaminen, 22.8.2018.
- Kauniaisten osallisuusohjelma. Luonnos. 2018.
- Kauniaisten ehkäisevän päihdetyön ohjelma 2018-2022. Hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.10.2018.
- Kearney, C.: Helping School Refusing Children and Their Parents - A Guide for School-Based Professionals. Oxford University Press, New York. 2008.
- Lereya S, Copeland W, Costello J & Wolke D (2015): Adult mental health consequences of peer bullying and maltreatment in childhood: two cohorts in two countries. Lancet Psychiatry 2015; 2: 524–31.
- Luo luottamusta – suojele lasta. Opas yhteistyöstä lapsia ja perheitä työssään kohtaaville. THL:n sivut: <https://verkkokoulut.thl.fi/web/suojele-lasta/koulutukset> (noudettu 10.10.2018).
- Manninen, S.: Kouluviihtyvyyden ja siihen liittyvät tekijät peruskoulussa ja toisen asteen opinnoissa. Jyväskylän yliopisto. 2018.
- Marttunen, M.; Huurre, T.; Strandholm, T.; Viialainen, R. (toim.) Nuorten mielenterveyshäiriöt – Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Opas:25 THL/2013.
- Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa. OPH, 2018.
(https://www.oph.fi/download/190023_opas_seksuaalisen_hairinnan_ennaltaehkaisemiseksi_ja_siihen_puuttumiseksi_ko.pdf)

Professori Anne Marie Albano, (Columbian yliopisto NY), 3.10.2018 PKS LAPE & LAPE Uusimaa seminaari TAKAISIN KOULUUN - BACK TO SCHOOL - Interventiot koulupoissaoloihin.

Ryan, R. M. & Patrick, H. The classroom social environment and changes in adolescents' motivation and engagement during middle school. *American Educational Research Journal* 38(2), 437–460. 2001.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: *Syödään yhdessä –ruokasuositukset lapsiperheille*, 2016. (http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129744/KIDE26_FINAL_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Elintavat, haettu 19.9.2018 (<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys/eriarvoisuus/elintavat>)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Koettu terveys, haettu 19.9.2018 (<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys/eriarvoisuus/terveys/koettu-terveys>)

Ulmanen, S. Miten kiinnittyä kouluun? Oppilaiden näkökulmia koulutyöhön kiinnittymisen haasteisiin. Väitöskirja. *Acta Universitatis Tamperensis* 2289. Tampereen yliopisto. 2017.

Välijärvi, J.: Peruskoulun rakenteet ja toiminta. Julkaisussa J. Välijärvi & P. & P. Kupari 2015. Millä eväillä osaaminen uuteen nousuun? PISA 2012 tutkimustuloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarja. Helsinki, 2015.

Wang, M. T. & Holcombe, R. Adolescents' perceptions of school environment and academic achievement in middle school. *American Educational Research Journal* 47(3), 633–662. 2010.